

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องผลการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงต่อวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอเรียงตามลำดับดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเผชิญปัญหา
 - 1.1 ความหมายของการเผชิญปัญหา
 - 1.2 กระบวนการเผชิญปัญหา
 - 1.3 รูปแบบการเผชิญปัญหา
 - 1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิธีการเผชิญปัญหา
 - 1.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเผชิญปัญหาทั้งในและต่างประเทศ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษากลุ่ม
 - 2.1 ความหมายของการให้คำปรึกษากลุ่ม
 - 2.2 จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษากลุ่ม
 - 2.3 หลักพื้นฐานของการให้คำปรึกษากลุ่ม
 - 2.4 ขั้นตอนในการให้คำปรึกษากลุ่ม
 - 2.5 การให้คำปรึกษากลุ่มสำหรับวัยรุ่น
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง
 - 3.1 ความเป็นมาของทฤษฎีเผชิญความจริง
 - 3.2 แนวความคิดที่สำคัญของทฤษฎีเผชิญความจริง
 - 3.3 เป้าหมายของการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง
 - 3.4 เทคนิคในการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง
 - 3.5 กระบวนการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง
 - 3.6 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงทั้งในและต่างประเทศ
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
 - 4.1 ความหมายของวัยรุ่น
 - 4.2 พัฒนาการของวัยรุ่น
 - 4.3 ความหมายของเด็กกระทำผิดหรือเด็กเกร

4.4 ชนิดของเด็กเกร

4.5 สาเหตุของการกระทำผิดของวัยรุ่น

4.6 ความเป็นมาของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

4.7 การทำงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

4.8 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
ทั้งในและต่างประเทศ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเผชิญปัญหา

ความหมายของการเผชิญปัญหา

มีผู้สนใจทำการศึกษา และให้ความหมายของการเผชิญปัญหาไว้หลายท่าน ดังนี้

Lazarus and Folkman (1984, p. 141) ให้ความหมายของการเผชิญปัญหาไว้ว่า
เป็นความพยายามเปลี่ยนแปลงทางความคิดและพฤติกรรมอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อจัดการหรือควบคุม
ความต้องการจากทั้งภายในและ/ หรือภายนอก ที่บุคคลประเมินแล้วว่าเกินความสามารถที่จะรับได้

Garland and Bush (1982, p. 6) กล่าวว่า พฤติกรรมการเผชิญปัญหาเป็นกระบวนการ
ที่บุคคลพยายามระงับ บรรเทา หรือจัดการความเครียดหรือสิ่งที่คุกคาม

Bailey and Clarke (1989, p. 35) กล่าวว่า การเผชิญปัญหาเป็นการจัดการของแต่ละ
บุคคลกับภาวะแวดล้อมภายในและภายนอก ซึ่งหมายถึงความพยายามควบคุมระดับความต้องการ
หรือการคุกคาม

Luckmann and Sorencen (1987) ได้อธิบายการเผชิญปัญหาว่า เป็นวิธีการที่บุคคลใช้
จัดการกับความเครียดโดยการผสมผสานประสบการณ์ที่ผ่านมาที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ
ปฏิสัมพันธ์ที่ค่อยเป็นค่อยไป และมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

กรมสุขภาพจิต (2544) ได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาไว้ว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลต้อง
จัดการกับปัญหาที่ไม่สามารถหาทางออกได้

จากความหมายของการเผชิญปัญหาดังกล่าว สรุปได้ว่า การเผชิญปัญหาหมายถึง
กระบวนการที่บุคคลใช้ในการจัดการ หรือควบคุมสถานการณ์ที่ได้ประเมินแล้วว่าเป็นสิ่งคุกคาม
หรือเป็นอันตรายต่อชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคล มีจุดประสงค์เพื่อบรรเทา หรือขจัดภาวะหรือ
สิ่งคุกคามนั้น โดยแสดงออกในรูปของพฤติกรรมต่าง ๆ

กระบวนการเผชิญปัญหา

กระบวนการเผชิญปัญหาดตามแนวคิดของ Lazarus and Folkman (1984) เป็น
กระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เกิดเหตุการณ์ หรือมีสิ่งมาคุกคาม เมื่อเกิดเหตุการณ์ หรือมีสิ่งคุกคามที่ทำให้บุคคล รู้สึกว่าความหวังหรือความต้องการไม่เป็นไปตามเป้าหมาย มนุษย์จะใช้ความพยายาม ความสามารถ เพื่อเอาชนะสิ่งที่มาคุกคามนั้น เพื่อควบคุมจิตใจให้อยู่ในภาวะสมดุล Lazarus and Folkman กล่าวว่า เหตุการณ์จะก่อให้เกิดความเครียดมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการประเมินเหตุการณ์ของแต่ละบุคคล เหตุการณ์ หรือสิ่งที่มาคุกคาม เช่น ความเจ็บป่วย การสูญเสียคุณค่าในตนเอง การสูญเสียสิ่งที่รัก มีอันตรายเข้ามาใกล้

2. การประเมินเหตุการณ์ หรือสิ่งคุกคาม เมื่อบุคคลเผชิญกับสิ่งที่มาคุกคาม พวกเขาจะใช้กระบวนการของการใช้ความรู้ สถิติปัญญา และประสบการณ์ในการประเมินว่าเหตุการณ์ หรือ สิ่งคุกคามนั้นมีความรุนแรง หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเองหรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินขั้นปฐมภูมิ และจากนั้นจะตัดสินใจว่าจะใช้วิธีใดในการเผชิญปัญหา เป็นการประเมินขั้นทุติยภูมิ โดยการประเมินเหตุการณ์หรือสิ่งคุกคามของบุคคลจะแบ่งออกเป็น 3 ขั้น คือ

2.1 การประเมินขั้นปฐมภูมิ หรือการประเมินขั้นต้น (Primary Appraisal) เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับเหตุการณ์ หรือสิ่งคุกคามต่าง ๆ พวกเขาจะประเมินว่าเหตุการณ์นั้นเป็นอย่างไร มีผลต่อตนเองหรือไม่ เป็นการประเมินที่ใช้ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกมาพิจารณา โดยบุคคลจะประเมินเหตุการณ์ออกเป็น 3 ลักษณะคือ

2.1.1 ลักษณะที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือไม่มีความสำคัญกับตนเอง คือการที่บุคคลพิจารณาว่าตนเองจะไม่ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2.1.2 ลักษณะที่มีผลดี หรือได้ประโยชน์ คือการที่บุคคลประเมินว่าจะได้รับประโยชน์จากเหตุการณ์หรือสิ่งคุกคามนั้น ซึ่งอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะเป็นด้านบวก เช่น มีความสุข

2.1.3 ลักษณะที่เต็มไปด้วยความตึงเครียด เมื่อบุคคลประเมินว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเต็มไปด้วยความยุ่งยากเขาจะประเมินเหตุการณ์นั้นออกมา 3 ลักษณะคือ

2.1.3.1 เป็นอันตราย หรือการสูญเสีย เป็นการประเมินผลของเหตุการณ์ออกมาในด้านลบ คือผลของเหตุการณ์ก่อให้เกิดความรู้สึกสูญเสียหรือเป็นอันตรายต่อบุคคล

2.1.3.2 เป็นภาวะคุกคาม เป็นการประเมินเหตุการณ์โดยบุคคลคาดคะเนเหตุการณ์หรือสิ่งคุกคามนั้นจะทำให้เกิดอันตราย

2.1.3.3 เป็นสิ่งท้าทาย เป็นการคาดการณ์ว่าเหตุการณ์นั้นอาจเป็นอันตราย แต่ตนสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ซึ่งส่งผลให้บุคคลพยายามปรับตัว มีความกระตือรือร้น ตื่นตัว มีชีวิตชีวา

2.2 การประเมินขั้นทุติยภูมิ (Second Appraisal) เป็นการประเมินค่าตนเองว่าสามารถจัดการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างไรบ้าง โดยพิจารณาทั้งความสารถของตนเอง แหล่งทรัพยากรที่จะให้ความช่วยเหลือ เพื่อเลือกแนวทางการเผชิญปัญหาที่เหมาะสม และเป็นการประเมินที่แตกต่างจากแบบแรก เพราะต้องอาศัยความเฉลียวฉลาดในการพิจารณา มีความซับซ้อนมากกว่า มีความสัมพันธ์กับการประเมินขั้นปฐมภูมิ คือเมื่อบุคคลประเมินในขั้นต้นแล้วก็จะเกิดการประเมินในขั้นที่สองตามมาอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่จำเป็นว่าจะต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกครั้ง บางครั้งอาจเกิดหลังจากผ่านไปแล้วช่วงเวลาหนึ่งก็ได้ โดย Lazarus and Folkman กล่าวว่า การประเมินนี้มีผลต่อวิธีการเผชิญปัญหา คือหากบุคคลประเมินว่าเหตุการณ์นั้นไม่สามารถแก้ไขได้ บุคคลจะใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นอารมณ์

2.3 การประเมินซ้ำ (Reappraisal) เป็นการเปลี่ยนแปลงการประเมินที่เคยทำมาก่อน จากข้อมูลที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งอาจสนับสนุน หรือขัดแย้งกับข้อมูลเดิมที่มีอยู่ การประเมินซ้ำเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. การเผชิญปัญหา เป็นการดำเนินการเพื่อจัดการกับสิ่งคุกคามที่เกิดขึ้น การเผชิญปัญหาของบุคคลจะออกมาในรูปพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึนึกคิด จิตใจ และอารมณ์ของแต่ละบุคคล

Lazarus and Folkman (1984) จำแนกผลการปรับตัวต่อความเครียด ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการเผชิญปัญหาที่ใช้ไว้ 3 ด้านคือ

1. ผลทางสังคม (Social Functioning) เป็นผลของการปรับตัวต่อความเครียดของบุคคล ซึ่งเกิดจากการตอบสนองตามบทบาทหน้าที่ของตน เช่น บทบาทของ พ่อ-แม่, สามเณร หรือ นายจ้าง-ลูกจ้าง ผลการปรับตัวทางด้านสังคม ได้แก่ ความพึงพอใจที่เกิดจากการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น หรือการมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการรักษาบทบาทหน้าที่ของตน หรือรักษาสัมพันธภาพระหว่างตนเองกับผู้อื่นไว้ได้ เป็นต้น

2. ผลทางด้านจิตใจ (Moralic) จะเกี่ยวข้องกับเรื่องของความรู้สึกของบุคคล ว่ารู้สึกอย่างไรกับตนเอง และรู้สึกอย่างไรกับสภาพการณ์ชีวิตของตน

3. ผลทางด้านสุขภาพร่างกาย (Somatic Illness) อารมณ์ ความเครียด และการเผชิญปัญหาเป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อสุขภาพร่างกาย โดยเฉพาะวิธีในการเผชิญความเครียดมีผลทำให้บุคคลสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกาย หรือมีผลทำให้บุคคลมีสุขภาพร่างกายทรุดโทรม ขึ้นอยู่กับวิธีการเผชิญความเครียดที่บุคคลเลือกใช้

กระบวนการในการเผชิญปัญหาเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นตามลำดับ ผลที่เกิดขึ้นในกระบวนการย่อยแต่ละขั้น อาจทำให้บุคคลย้อนกลับไปสู่การประเมินในกระบวนการย่อยที่ผ่านมา

อีกครั้งก็ได้ เช่น ในการประเมินขั้นต้น บุคคลประเมินว่าเหตุการณ์นั้นคุกคามต่อชีวิต เมื่อเข้าสู่การประเมินขั้นที่ 2 พบว่ามีวิธีการที่จะจัดการกับปัญหานั้น บุคคลก็จะย้อนกลับไปประเมินขั้นต้นอีกครั้ง นั่นคือการประเมินซ้ำ และเมื่อบุคคลใช้วิธีการเผชิญปัญหาไปแล้วพบว่า ไม่ได้ผล ไม่สามารถทำให้ปัญหาลดคลายลงได้ บุคคลก็จะย้อนกลับไปประเมินขั้นต้นอีกครั้ง หรืออาจย้อนกลับไปพิจารณาหาวิธีการเผชิญปัญหาที่เหมาะสมใหม่ ซึ่งวงจรเหล่านี้เป็นวงจรที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก และมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดยั้งเพื่อจัดการกับความเครียดหรือปัญหาให้คลี่คลายลง

รูปแบบการเผชิญปัญหา

การเผชิญปัญหาของบุคคลจะแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่ง Lazarus and Folkman (1984, pp. 150-154) จำแนกวิธีการเผชิญปัญหาออกเป็น 2 วิธี คือ

1. การเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นการแก้ปัญหา (Problem Focused Coping) เป็นวิธีการที่บุคคลพยายามแก้ปัญหา หรือสถานะที่เป็นสาเหตุของความเครียดให้คลี่คลายลง โดยพยายามแก้ไขที่ตัวปัญหา มีการวางแผน ตั้งเป้าหมาย และทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นการมุ่งปรังทั้งความคิดและพฤติกรรมของตน หรือโดยการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดปัญหา เผชิญกับสิ่งที่ปัญหาตามความจริง เพื่อแก้ปัญหาหรือแก้ไขตนเอง
2. การเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นอารมณ์ (Emotional Focused Coping) เป็นวิธีการที่บุคคลใช้กระบวนการทางความคิด เพื่อจัดการหรือควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง จุดประสงค์เพื่อมุ่งลดความไม่สบายใจเมื่อไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์นั้นได้ เป็นการรักษาสถิตทางจิตใจ เช่น การที่บุคคลใช้การปฏิเสธ ใช้การระบายอารมณ์ การใช้สุราหรือยาเสพติด เป็นต้น วิธีการเผชิญปัญหาแบบนี้เป็นเพียงวิธีบรรเทาหรือลดความไม่สบายใจเท่านั้น ถ้าบุคคลนำมาใช้โดยขาดความตระหนักรู้ในตนเอง ก็จะเป็นการขัดขวางการพัฒนาตนเองได้ แต่ถ้าบุคคลเลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาเหล่านี้อย่างรู้สำนึกตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ก็จะเอื้อให้เกิดการปรับตัวได้

จากแนวคิดของ Lazarus and Folkman ข้างต้น Carver, Scheier and Weintraub (1989) ได้ศึกษารวบรวม และเพิ่มเติมวิธีการเผชิญปัญหาโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ดังนี้

1. การเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา ได้แก่

1.1 การลงมือแก้ปัญหา (Active Coping) เป็นกระบวนการที่จะพยายามจัดหรือเอาชนะปัญหา รวมถึงการลงมือแก้ปัญหาโดยตรง การใช้ความพยายามมากขึ้นในการแก้ปัญหา และการดำเนินการแก้ปัญหาตามขั้นตอน

1.2 การวางแผน (Planning) เป็นการศึกษาวิธีการในการเผชิญกับสิ่งที่ก่อให้เกิดความเครียด คิดหาวิธีที่จะนำมาใช้ เป็นการคิดถึงขั้นตอนที่ดีที่สุดที่จะรับมือกับปัญหา

1.3 การระงับกิจกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง (Suppression of Competing Activities) หมายถึงการแยกโครงการอื่นออกไปก่อน หรือเป็นการพยายามหลบหลีกเหตุการณ์อื่นที่เข้ามารบกวนใจ เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาย่างเต็มที่

1.4 การชะลอการเผชิญปัญหา (Restraint Coping) เป็นการรอโอกาสที่เหมาะสมจึงจะลงมือทำ ต้องทำให้แน่ใจว่าจะไม่ทำให้เหตุการณ์เลวร้ายยิ่งขึ้นถ้าลงมือทำเสียก่อน

1.5 การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อแก้ปัญหา (Seeking Social Support for Instrumental Reasons) เป็นการหาคำแนะนำ ความช่วยเหลือ หรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์

2. การเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นด้านอารมณ์ ได้แก่

2.1 การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อกำลังใจ (Seeking Social Support for Emotional Reasons) เป็นการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นอารมณ์ โดยการแสวงหาความเห็นใจ หรือความเข้าใจ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขที่เหมาะสม แต่ถ้าบุคคลใช้วิธีนี้เพื่อระบายความรู้สึก ไม่พยายามแก้ปัญหา ก็จะไม่ช่วยในการปรับตัวมากนัก

2.2 การตีความหมายใหม่ในทางบวกและการเจริญเติบโต (Positive Reinterpretation and Growth) เป็นการจัดการความกดดันทางอารมณ์มากกว่าจัดการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ โดยมองสถานการณ์นั้นในแงุ่มใหม่ในทางบวก มองหาส่วนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับนั้น

2.3 การยอมรับ (Acceptance) หมายถึง การยอมรับความเป็นจริงตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และพยายามที่จะจัดการกับปัญหา เป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่าบุคคลนั้นพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ

2.4 การปฏิเสธ (Denial) หมายถึง การปฏิเสธความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และไม่สนใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2.5 การหันเข้าหาศาสนา (Turning to Religion) เป็นการใช้วิธีการทางศาสนา เมื่อบุคคลมีปัญหาก็หันเข้าหาศาสนาด้วยเหตุผลต่างกัน บางคนอาจใช้เป็นที่พักทางจิตใจเพื่อหลีกเลี่ยงจากความไม่สบายใจ บางคนใช้เป็นหนทางที่จะนำไปสู่การแปลความหมายใหม่ในทางบวก

3. การเผชิญปัญหาแบบอื่น ๆ ที่ไม่มีประโยชน์ ได้แก่

3.1 การมุ่งใส่ใจในอารมณ์ที่เกิดขึ้น (Focus on and Venting of Emotions) มุ่งไปที่การระบายออกทางอารมณ์ และความรู้สึก ด้วยการเพิ่มความระแวกต่อความกดดันทางอารมณ์ ซึ่งจะเน้นไปที่การแสดงความรู้สึก ผิดหวัง ซึ่งเป็นการขัดขวางการปรับตัว

3.2 การไม่แสดงออกทางพฤติกรรม (Behavioral Disengagement) เป็นการลดความพยายามของบุคคลในการแก้ปัญหา ลดความพยายามที่จะเผชิญกับปัญหา ยอมแพ้ต่อปัญหา

และเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการช่วยตนเองไม่ได้ มักเกิดกับบุคคลที่คิดว่าตนเองไม่มีทางเอาชนะปัญหาที่เกิดขึ้นได้

3.3 การไม่เกี่ยวข้องทางความคิด (Mental Disengagement) เป็นวิธีการลดความกดดันทางอารมณ์โดยการใช้กิจกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง และไม่นำไปสู่การแก้ปัญหา เพื่อที่จะไม่คิดถึงปัญหา เช่น การฝึกกลางวัน, นอน หรือการหมกมุ่นกับการดูโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นการขัดขวางการแก้ปัญหา

Stone & Neale (1984 อ้างถึงใน อรุณี ศิริสุข, 2549, หน้า 16) ได้เสนอ รูปแบบวิธีการเผชิญปัญหาไว้ดังนี้

1. เบี่ยงเบนความสนใจให้ออกไปจากปัญหา
2. มองปัญหาในมุมอื่นที่แตกต่างออกไป
3. หาข้อมูลหรือจัดการกับปัญหา
4. การระบายอารมณ์ ความรู้สึกเพื่อลดความเครียด วิตกกังวล
5. ยอมรับความเป็นจริงของปัญหา
6. หาบุคคลช่วยปรับทุกข์
7. ใช้วิธีการผ่อนคลาย
8. หาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ
9. เผชิญสิ่งที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้

Frydenberg and Lewis (1993, อ้างถึงใน วิณา มิ่งเมือง, 2540) ได้ศึกษารวบรวมวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น โดยยึดทฤษฎีของ Lazarus, Folkman และคณะ ร่วมกับลักษณะพัฒนาการของวัยรุ่นตามทฤษฎีของ Ericson โดยเสนอกลวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นทั้งหมด 18 วิธีได้แก่

1. การแสวงหาความเพลิดเพลินเพื่อการผ่อนคลาย (Seek Relaxing Diversion) เป็นการแสวงหาวิธีการต่าง ๆ ที่กระทำให้บุคคลรู้สึกเพลิดเพลินหรือผ่อนคลายจากปัญหาหรือความเครียด
2. การทำงานและสัมฤทธิ์ผล (Work Hard & Achieve) เป็นวิธีการจัดการกับปัญหาโดยแสดงให้เห็นถึงความพยายาม ความมานะบากบั่นในการทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ
3. การแก้ไข้ปัญหา (Focus on Solving the Problem) เป็นกระบวนการความคิดทำความเข้าใจกับปัญหา สาเหตุเพื่อหาวิธีการจัดการกับปัญหาอย่างเป็นระบบ
4. ผ่อนคลายทางด้านร่างกาย (Physical Recreation) เป็นการปฏิบัติด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ร่างกายได้รับการผ่อนคลาย และมีสุขภาพแข็งแรง เช่น เล่นกีฬา หรือออกกำลังกาย เป็นต้น

5. การคบหาเพื่อน (Invest in Close Friends) เป็นการกระทำเพื่อสร้างสายสัมพันธ์ที่ดี หรือสร้างความใกล้ชิด สนับสนุนกับเพื่อนชายหรือหญิง เช่น การให้เวลากับเพื่อน การนัดพบเพื่อน ฝูง เป็นต้น

6. การมุ่งเน้นในด้านบวก (Focus on the Positive) เป็นการมองสถานการณ์หรือปัญหานั้น ๆ ในทางที่ดี ซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงทัศนคติที่เป็นมุมมองทางบวกต่อชีวิตและสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การมองหาส่วนดีของเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น การพยายามทำชีวิตให้สดใสร่าเริง เป็นต้น

7. การแสวงหาการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Seek to Belong) เป็นการแสวงหาวิธีการต่าง ๆ ที่กระทำแล้วทำให้ตนเองได้รับการยอมรับ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

8. การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม เป็นวิธีการเผชิญปัญหา (Seek Social Support) โดยมุ่งเน้นจัดการกับปัญหา แต่วิธีการจัดการนั้นอาศัยความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากบุคคลที่อยู่รอบข้าง

9. การแสวงหาการสนับสนุนทางด้านจิตใจ (Seek Spiritual Support) เป็นวิธีการจัดการกับปัญหา โดยการนำเอาความเชื่อความศรัทธาทางศาสนามาใช้จัดการกับปัญหา เช่น การสวดมนต์ อ้อนวอนให้พระคุ้มครอง หรือการอ่านหนังสือธรรมะ เป็นต้น

10. การแสวงหาความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ (Seek Professional Help) เป็นการเผชิญปัญหาโดยมุ่งจัดการสาเหตุของปัญหา โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ

11. การรวมกลุ่มจัดการปัญหา (Social Action) เป็นการจัดการกับปัญหาโดยใช้วิธีการรวมกลุ่ม หรือหาพวกมาร่วมกันจัดการกับปัญหา แทนการจัดการกับปัญหาด้วยตนเองตามลำพัง

12. การมีความคิดที่เป็นความปรารถนา (Wishful Thinking) เป็นการจัดการกับปัญหา โดยการใช้การคิด หวัง หรือปรารถนาที่จะให้ปัญหาหรือความทุกข์คลี่คลายลง

13. การเก็บปัญหาไว้คนเดียว (Keep to Self) เป็นการเก็บเอาความคิด ความรู้สึกที่เป็นทุกข์หรือความกดดันต่าง ๆ ไว้กับตนเอง และหลีกเลี่ยงที่จะพบปะผู้อื่น

14. การตำหนิตนเอง (Self-Blame) เป็นการโทษตนเอง ตำหนิตนเอง ว่าเป็นตัวการที่ทำให้ความยุ่งยากหรือปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น มักจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ หรือมองไม่เห็นทางออกของปัญหา

15. การมีความกังวล (Worry) เป็นการลดความซับซ้อนใจ หรือความกดดันทางอารมณ์ ด้วยการคิดเกี่ยวกับปัญหามากขึ้น แต่ไม่สามารถช่วยให้ความทุกข์ลดลงได้ เนื่องจากความคิมนั้นมักเป็นความคิดในทางลบ

16. การไม่รับรู้ปัญหา (Ignore the Problem) เป็นการตัดปัญหาหลักเลี่ยงปัญหาและไม่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยให้ตนเองรู้สึกดี

17. การไม่เผชิญปัญหา (Not Coping) เป็นวิธีการที่แสดงให้เห็นถึงการที่บุคคลไม่สามารถจัดการใด ๆ กับปัญหา หรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้ และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่อาการทางกายที่มีสาเหตุมาจากจิตใจ

18. การลดความตึงเครียด (Tension Reduction) เป็นการแสวงหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ความเครียดลดลง เช่น การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ หรือการใช้ยาเสพติด เป็นต้น

จากกลวิธีการเผชิญปัญหาทั้ง 18 วิธี และรูปแบบการเผชิญปัญหาของ Carver, Scheier and Weintraub สุภาพรณ โคตรจรัส (2543 อ้างถึงใน พัทรินทร์ อรุณเรือง, 2545) ได้จัดเป็นรูปแบบการเผชิญปัญหา 3 แบบดังนี้

1. การมุ่งจัดการกับปัญหา ประกอบด้วย วิธีการเผชิญปัญหาแบบการลงมือดำเนินการแก้ปัญหา การวางแผน การทำงานหนักและความสำเร็จในงาน การระงับกิจกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง การชะลอการเผชิญปัญหา การตีความหมายใหม่ในทางบวกและการเติบโต การยอมรับ การหาทางผ่อนคลาย การแสวงหาการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2. การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย วิธีการเผชิญปัญหาแบบการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อแก้ปัญหา และการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อกำลังใจ

3. การหลีกเลี่ยง ประกอบด้วย วิธีการเผชิญปัญหาแบบการปฏิเสธ การไม่แสดงออกทางพฤติกรรม การไม่เกี่ยวข้องทางความคิด การเก็บความรู้สึกไว้คนเดียว การดำเนินตนเอง การเป็นกังวล และการระบายออกทางอารมณ์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิธีการเผชิญปัญหา

Lazarus and Folkman (1984) กล่าวว่า บุคคลจะมีวิธีการเผชิญปัญหา และสัมฤทธิ์ผลในการเผชิญปัญหาขึ้นอยู่กับแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกของแต่ละบุคคล แหล่งทรัพยากรเหล่านี้ได้แก่

1. สุขภาพและพลังกำลังของบุคคล (Health and Energy) บุคคลที่มีสุขภาพดี มีพลังกำลังที่เข้มแข็ง ย่อมมีความเข้มแข็งและคงทนต่อภาวะความเครียดได้มากกว่าบุคคลที่เจ็บป่วย

2. ความเชื่อในทางบวก (Positive Believe) ความเชื่อในทางบวกที่ส่งผลต่อวิธีการเผชิญปัญหา คือ ความเชื่อในความสามารถของตนเอง หรือเชื่อในอำนาจภายในตนเองกับความเชื่อในอำนาจภายนอก

3. ทักษะในการแก้ไขปัญหา (Problem-Solving Skills) จะรวมถึงความสามารถในการหาข้อมูล การวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อแยกแยะปัญหา และหาทางเลือกในการแก้ปัญหอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นผลจากการนำเอาประสบการณ์ ความรู้และสติปัญญามาใช้ในการแก้ปัญหา

4. ทักษะด้านสังคม (Social Skills) เป็นความสามารถของบุคคลในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เพื่อขอความเห็น ความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น เนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีหน้าที่ บทบาทในสังคม ทักษะด้านสังคมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้ง่ายในการเผชิญปัญหา หรือจัดการกับปัญหามากขึ้น

5. การสนับสนุนทางสังคม (Social Support) คือ การได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้ชิด ครอบครัว เพื่อนและสังคม ทั้งในด้านการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และด้านการสนับสนุนด้านจิตใจ เช่น การให้กำลังใจ การฟังพาดพิงกัน

6. ทรัพยากรทางด้านวัตถุ (Material Resources) ในที่นี้หมายถึง ทรัพย์สินเงินทอง หรือสิ่งของต่าง ๆ เพราะบุคคลที่มีทรัพย์สินเงินทองหรือ สิ่งของต่าง ๆ สามารถใช้เป็นแหล่งทรัพยากรในการจัดการกับปัญหาได้ ซึ่งส่งผลต่อทางเลือกในการเผชิญปัญหา

จากแนวคิดเกี่ยวกับการเผชิญปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมการเผชิญปัญหาโดยใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาของ Carver, Scheier and Weintraub (1989) เป็นกรอบอ้างอิงในการวิจัย

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเผชิญปัญหาทั้งในและต่างประเทศ

ขวัญเรือน อัครศักดิ์ (2543) ศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพุทธจิตวิทยาต่อการพัฒนาวิธีคิดตามแนวปัญญาและกลวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และมีกลวิธีการเผชิญปัญหาลำบาก กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และมีกลวิธีการเผชิญปัญหาลำบากใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้รูปแบบการทดลองที่มีกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว ได้นักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง 11 คน เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 14 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีคะแนนวิธีคิดตามแนวปัญญาภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนการเผชิญปัญหาหลังการเข้าร่วม โปรแกรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พัชรินทร์ อรุณเรือง (2545) ศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังและกลวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นตอนต้น กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีคะแนนความสามารถในการฟื้นฟูพลังจัดอยู่ในเกณฑ์ที่มีคะแนนมาตรฐาน

ที่ต่ำกว่าระดับที่ 50 และใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงจัดอยู่ในเกณฑ์ที่มีคะแนนมาตรฐานที่มีมากกว่าระดับ 50 คะแนนขึ้นไป จำนวน 36 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 18 คน และกลุ่มควบคุม 18 คน โดยจัดนักเรียนที่สนใจเข้าร่วมกลุ่มอยู่ในกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม เข้าร่วมกลุ่มการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริง 11 ครั้ง ในระยะเวลา 6 สัปดาห์ติดต่อกัน รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการฟื้นพลังและการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาสูงกว่ากลุ่มควบคุม และมีคะแนนการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงต่ำกว่ากลุ่มควบคุม หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการฟื้นพลังและการเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาสูงกว่าก่อนเข้ากลุ่ม และมีคะแนนการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงต่ำกว่าก่อนเข้ากลุ่ม

ณัฐนา กิรัตน์ (2547) ได้ศึกษาผลการให้คำปรึกษารายบุคคลตามทฤษฎีเกสตัลท์ที่มีต่อพฤติกรรมเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงปัญหาของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดัดดรุณี จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงปัญหาของวัยรุ่นสูงกว่าค่ากลางของมาตรฐานวัด คือ 84 คะแนน จำนวน 12 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษารายบุคคลตามทฤษฎีเกสตัลท์ และกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นที่ได้รับการให้คำปรึกษารายบุคคลตามทฤษฎีเกสตัลท์มีพฤติกรรมเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงปัญหาในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 วัยรุ่นที่ได้รับการให้คำปรึกษารายบุคคลตามทฤษฎีเกสตัลท์มีพฤติกรรมเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงปัญหาในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เจนจิรา เกียรติสินทรัพย์ (2548) ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 4-6 ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาแห่งหนึ่งของจังหวัดนนทบุรีที่มีคะแนนจากการตรวจสภาพจิตโดยใช้แบบวัด Thai FHQ - 30 ตั้งแต่ 4 คะแนนขึ้นไป และมีคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาน้อยกว่า 112 คะแนน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มที่เข้ารับคำปรึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มที่เข้ารับคำปรึกษา มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเผชิญปัญหาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรุณี ศิริสุข (2549) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเผชิญปัญหาโดยการใช้โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม; กรณีศึกษาเยาวชน

กระทำผิดในศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปรานี กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนกระทำผิดในศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปรานี มีอายุระหว่าง 16 - 19 ปี จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม 10 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมกลุ่มตามโปรแกรมรวม 6 ครั้ง ครั้งละ 1.5 - 2 ชั่วโมง โดยเน้นศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเผชิญปัญหาใน 2 ด้าน คือ การเผชิญปัญหาแบบมีประสิทธิภาพ และแบบด้อยประสิทธิภาพ ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมีประสิทธิภาพสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบด้อยประสิทธิภาพลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Wallom (2000) ศึกษาพฤติกรรมการเผชิญปัญหาและการใช้ยาเสพติดของนักเรียนเกรด 5 และเกรด 6 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5 และเกรด 6 จำนวน 205 คนจากโรงเรียนในเขตทางใต้ทำแบบทดสอบวิธีเผชิญปัญหาของวัยรุ่นและแบบสอบถามการใช้ยาเสพติด (Adolescent Coping Orientation for Problem Experiences: A-COPE, Drug Use Questionnaire) ผลของการศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านของการใช้ยาเสพติดเมื่อเพศต่างกัน นั่นคือในเด็กชายมีการสูบบุหรี่ และดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มากกว่าในเด็กหญิง และในนักเรียนเกรด 6 การสูบบุหรี่ และดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์สูงกว่าเกรด 5 และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการคบเพื่อน คือในเด็กหญิงที่รายงานว่ามีเพื่อนมากและมีความไว้วางใจในตัวเพื่อนสูงจะมีวิธีการเผชิญปัญหาและหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดที่ดี

Aymer (2005) ศึกษาเรื่องการเผชิญปัญหาที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของวัยรุ่นชาย กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชายอายุระหว่าง 14 - 17 ปีที่ถูกกระทำทารุณทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางเศรษฐกิจจากคนในครอบครัว ใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาแสดงว่า การกระทำทารุณในครอบครัว และสภาวะแวดล้อมที่ตึงเครียดมีผลต่อวิธีการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษากลุ่ม

ความหมายของการให้คำปรึกษากลุ่ม

Corey (2004, p. 6) กล่าวถึงการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่าเป็นวิธีการช่วยบุคคลให้เปลี่ยนเจตคติ ความเชื่อเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น เปลี่ยนแปลงความรู้สึกละพฤติกรรม สมาชิกกลุ่มสามารถสำรวจรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของตนเองกับผู้อื่น และเรียนรู้ทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น อีกทั้งสมาชิกยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองและสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม และรับรับความคิดเห็นจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มด้วย

Ohlsen (1997) อธิบายเรื่องการให้คำปรึกษากลุ่มไว้ว่า เป็นการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ปกติให้มีการยอมรับปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง และพยายามแก้ไขปัญหานั้นเสียก่อนที่จะกลายเป็นปัญหารุนแรง การให้คำปรึกษากลุ่มยังจะช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาสามารถเรียนรู้ที่จะนำเอาความคิดทั่วไปจากกลุ่มมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

Hansen, Warner and Smith (1976, p. 6) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มคือ กระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้สำรวจตัวเอง แล้วพยายามปรับปรุงทัศนคติตลอดจนพฤติกรรมของตนเอง

Kottler and Shepare (2008, p. 271) กล่าวถึงการให้คำปรึกษากลุ่มว่าทั้งเทคนิค และวิธีการเพื่อการช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล ส่งเสริมให้ตระหนักรู้และเข้าใจในตนเอง และช่วยขจัดพฤติกรรมที่ทำลายตนเอง โดยให้ความสำคัญกับปัจจุบันมากกว่าอดีต

อนงค์ วิเศษสุวรรณ (2550, หน้า 3) กล่าวถึงการให้คำปรึกษากลุ่มไว้ว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เน้นความคิด ความรู้สึก และการกระทำ การปรึกษากลุ่มส่วนมากมักเน้นที่ปัญหาบางประการของสมาชิก มักจะเป็นการพัฒนาบุคคล การสร้างเสริมและค้นหาพลังที่มีอยู่ในตัวบุคคล โดยกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกได้รับรู้ เข้าใจ และได้รับการสนับสนุน ให้กำลังใจ ทำให้เกิดความไว้วางใจ ส่งผลให้สมาชิกกล้าเปิดเผยตนเอง สมาชิกกลุ่มจะได้รับการช่วยเหลือให้พัฒนาทักษะที่ตนมีอยู่มาจัดการกับปัญหาได้

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549, หน้า 2) ให้ความหมายของการให้คำปรึกษากลุ่มไว้ว่า กระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาจัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับคำปรึกษาที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน หรือมีความต้องการเหมือนกัน ซึ่งมุ่งให้ผู้รับคำปรึกษาได้ปรับปรุงตนเองโดยผู้ให้คำปรึกษาจะเอื้ออำนวยให้ผู้รับคำปรึกษาได้มีโอกาสสำรวจตนเอง แสดงความรู้สึกละความคิดเห็น กล้าเผชิญความจริง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่น จริงใจ การยอมรับ ความไว้วางใจ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยให้บริการตั้งแต่ 4 – 8 คน

วัชร ทรัพย์มี (2550, หน้า 103-104) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการปรึกษา เป็นกระบวนการที่ผู้มีความต้องการตรงกันที่จะปรับปรุงตนเองหรือต้องการจะแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งร่วมกันมาปรึกษาหารือซึ่งกันและกันเป็นกลุ่ม โดยมีผู้ให้การปรึกษาร่วมอยู่ด้วย สมาชิกในกลุ่มจะมีโอกาสได้แสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นของแต่ละคน เป็นการได้ระบายความรู้สึกขัดแย้งในจิตใจ ได้สำรวจตนเอง ได้ฝึกการยอมรับตนเอง กล้าเผชิญปัญหาและได้ให้ความคิดในการแก้ปัญหา หรือปรับปรุงตนเอง

จากความหมายของการให้คำปรึกษากลุ่มข้างต้นพอสรุปได้ว่า การให้คำปรึกษากลุ่มหมายถึง กระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มีปัญหาหรือความต้องการที่คล้ายกัน ซึ่งมุ่งให้ผู้รับคำปรึกษาได้ปรับปรุงตนเองโดยผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้สำรวจตนเอง แสดงความคิดเห็น กล้าเผชิญปัญหา มีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่ม รับฟังความคิดเห็นและความรู้สึกของสมาชิกอื่นในกลุ่มภายใต้บรรยากาศแห่งการยอมรับและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษากลุ่ม

การให้คำปรึกษากลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้สำรวจตนเอง เข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง เปลี่ยนเจตคติความเชื่อเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น เปลี่ยนแปลงความรู้สึกและพฤติกรรม สมาชิกกลุ่มสามารถสำรวจวิธีการในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและเรียนรู้ทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น ช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มยังได้ประโยชน์จากข้อคิดเห็นของสมาชิกคนอื่น ๆ และข้อคิดจากผู้ให้คำปรึกษา สมาชิกได้เรียนรู้วิธีเผชิญปัญหาจากการสังเกตสมาชิกคนอื่น ๆ ที่มีปัญหาลักษณะคล้ายกัน สมาชิกกลุ่มจะมีเป้าหมายเฉพาะของตนอยู่ในใจ ก่อนการเข้ากลุ่มการปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาจะเป็นผู้เอื้ออำนวยให้สมาชิกแต่ละคนได้เปิดเผยเป้าหมายเฉพาะบุคคล

Corey (2004) ได้เสนอจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษากลุ่มดังนี้

1. เพื่อเรียนรู้ที่จะไว้วางใจตนเองและผู้อื่น
2. เพื่อรู้จักตนเองและพัฒนาเอกลักษณ์ของตน
3. เพื่อรับรู้ความต้องการและปัญหาของสมาชิกคนอื่น ๆ
4. เพื่อเพิ่มการยอมรับตนเอง ความมั่นใจ ความเคารพตนเอง ซึ่งนำไปสู่มุมมองใหม่เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น
5. เพื่อพัฒนาความห่วงใยและเอื้ออาทรให้กับบุคคลอื่น
6. เพื่อสร้างทางเลือกในการเผชิญกับปัญหาข้อขัดแย้ง

7. เพื่อเพิ่มการควบคุมตนเอง การพึ่งพาซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

8. เพื่อตระหนักถึงทางเลือกของบุคคลและตัดสินใจเลือกอย่างฉลาด
9. เพื่อวางแผนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตาม
10. เพื่อเรียนรู้ทักษะทางสังคม
11. เพื่อให้ไวต่อการรับรู้ความต้องการและความรู้สึกของบุคคลอื่น
12. เพื่อเรียนรู้วิธีการโต้แย้งหรือเผชิญหน้ากับผู้อื่นด้วยความเอื้ออาทร ห่วงใย

อย่างจริงใจ ตรงไปตรงมา

13. เพื่อให้กระจำงความเชื่อและค่านิยมของตน
- วัชร ทรัพย์มี (2549, หน้า 272) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายทั่วไปของการให้คำปรึกษากลุ่ม

ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้รับบริการเป็นคนเปิดเผย ไม่เก็บกดและไม่เสแสร้ง
2. ส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีทัศนคติที่ดีกับผู้อื่น
3. ให้ผู้รับบริการรู้จักตนเอง เกิดการยอมรับตนเอง และไม่มุ่งหวังว่าตนเองจะต้องดีเลิศไปหมดทุกด้าน
4. ไม่หนีการเข้าสังคม หรือการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น
5. พัฒนาทักษะในการสื่อความหมาย เช่น การตั้งคำถามให้ตรงเป้าหมาย
6. ช่วยให้ผู้รับบริการไม่ด่วนตัดสินใจ ก่อนการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบ
7. ช่วยให้ผู้รับบริการเกิดการตระหนักรู้ว่าผู้อื่นก็ต้องเผชิญปัญหาและหนทางแก้ปัญหา

เหมือนกัน

8. ช่วยให้ผู้รับบริการได้มีโอกาสพิจารณาว่าค่านิยมของตนเองเหมาะสมหรือไม่
9. ช่วยให้ผู้รับบริการสามารถตัดสินใจได้ด้วยความมั่นใจแม้จะมีโอกาสเสี่ยงอยู่บ้าง
10. ให้ผู้รับบริการตระหนักว่า วิธีแก้ปัญหาไม่ได้มีอยู่วิธีเดียว
11. ให้ผู้รับบริการมีโอกาสสำรวจศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ที่แฝงอยู่
12. ให้ผู้รับบริการได้มีโอกาสรับและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น เป็นต้นว่า

เกิดความภูมิใจว่าได้แสดงความเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

13. ฝึกให้ผู้รับบริการไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น

หลักพื้นฐานของการให้คำปรึกษากลุ่ม

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549, หน้า 12) กล่าวถึง หลักพื้นฐานในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ดังนี้

1. บุคคลย่อมมีสิทธิในการแสดงความรู้สึกของตนอย่างที่คุณรู้สึก ดังนั้นผู้ให้คำปรึกษาควรสนับสนุนให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความรู้สึกของเขาออกมา และให้สมาชิกในกลุ่มเคารพในความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่น

2. บุคคลในกลุ่มควรพิจารณาว่าจะพัฒนาอะไรเกี่ยวกับตนเอง

3. บุคคลต้องมุ่งที่จะแก้ปัญหาของตนเอง

4. ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสถานการณ์เป็นสิ่งสำคัญมากกว่าตัวสถานการณ์

5. การเปิดประเด็นปัญหาของสมาชิกในกลุ่มเป็นการช่วยเป็นการช่วยให้การศึกษามีประสิทธิภาพ โดยไม่มีการป้องกันตัวเองหรือปกป้องตัวเอง

6. บุคคลสามารถเข้าใจตนเองได้ดี รับผิดชอบต่อตนเองได้และควบคุมตนเองได้

7. บุคคลควรรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเอง ภายใต้บรรยากาศของสิ่งแวดล้อมที่บ้านและที่โรงเรียน ที่ไม่ขู่เข็ญหรือลงโทษจะทำให้เขาไม่ถึงผู้อื่น สามารถพึ่งตนเองได้

8. ในกลุ่มต้องการมีการลงมือให้สมาชิกได้กระทำ จึงจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การกระทำต้องได้รับการยอมรับ ความเข้าใจ

9. ในการเผชิญปัญหาการแก้ปัญหา มีวิธีเลือกหลายวิธี ผู้ให้คำปรึกษาควรให้สมาชิกเห็นทางเลือก

10. สมาชิกในกลุ่มควรมีความมั่นใจในตนเองในการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายใต้การเสริมแรง

11. สิ่งที่ได้รับในกลุ่มในรูปของประสบการณ์ จะช่วยให้สมาชิกนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

12. บุคคลถ้ารู้จักตัวเองได้ดี จะลดการป้องกันกับตนเอง จะยอมรับตนเองและยอมรับการที่คนอื่นวิพากษ์วิจารณ์ตน

ขั้นตอนในการให้คำปรึกษากลุ่ม

Corey (2004, pp. 79 - 127) ได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานกลุ่มไว้ 6 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นเริ่มกลุ่ม ขั้นเปลี่ยนแปลง ขั้นปฏิบัติ ขั้นยุติ และ ขั้นประเมินและติดตามผล

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน (Pre-Group Issues) ผู้ให้คำปรึกษาควรวางแผนสำหรับการเตรียมการกลุ่มโดยคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ กำหนดเค้าโครงของกลุ่ม กำหนดชัดเจนว่าจะทำกลุ่มแบบใดกับใคร คัดเลือกสมาชิกอย่างไร ขนาดของกลุ่ม ระยะเวลา จำนวนครั้ง รูปแบบของกลุ่ม กลุ่มเปิดหรือกลุ่มปิด ผู้ให้คำปรึกษาที่ใช้เวลาในการวางแผน เตรียมการ ในการจัดการปรึกษากลุ่ม จะช่วยให้เกิดผลดีในการทำกลุ่ม การวางแผนจะช่วยให้ผู้นำได้เตรียมความพร้อมของตนเองในการนำกลุ่ม

การคัดเลือกสมาชิก สิ่งให้ผู้ให้คำปรึกษาคำนึงถึงในการคัดเลือกสมาชิกกลุ่ม คือ เขาจะได้ประโยชน์อะไรจากกลุ่มที่เราจัด ใครจะได้รับผลกระทบที่ไม่ดีจากกลุ่ม หรือใครจะมีส่วนทำให้เกิดผลทางลบแก่สมาชิกคนอื่น รวมถึงความสมัครใจของสมาชิก

ขนาดของกลุ่ม ขึ้นอยู่กับชนิดของกลุ่ม อายุของสมาชิก ประสบการณ์ของผู้ให้คำปรึกษา และประเด็นปัญหาในการปรึกษากลุ่ม และผู้ให้คำปรึกษาคนเดียวหรือมากกว่า โดยทั่วไปการให้การปรึกษากลุ่มที่มีผู้ให้คำปรึกษาคนเดียวจำนวนสมาชิกที่เหมาะสมคือ 8 คน

ระยะเวลา และจำนวนครั้งในการให้คำปรึกษา กลุ่มสำหรับเด็กและวัยรุ่นอาจนัดบ่อยแต่ในการพบแต่ละครั้งไม่นานนัก ส่วนจำนวนครั้งในการนัด แบ่งเป็นกลุ่มระยะสั้น กับกลุ่มระยะยาว อย่างไรก็ตามจำนวนครั้งในการพบกลุ่มต้องมีเวลาพอที่จะสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความเป็นพวกเดียวกันและการทำงานร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกันเพื่อการเปลี่ยนแปลง แต่ก็ต้องไม่นานมากจนเกิดความรู้สึกว่าไม่มีวันจบ

คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2546, หน้า 114) กล่าวว่าจำนวนครั้งที่เหมาะสมต่อการให้คำปรึกษากลุ่มนั้น ควรจะใช้ประมาณ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ พบกันครั้งละประมาณ 1 ชั่วโมง หรืออาจเป็น 3 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยใช้เวลาร้อยละ 1 ชั่วโมง

ขั้นที่ 2 ขั้นเริ่มกลุ่ม (Initial Stage) เป็นขั้นการปฐมนิเทศและการสำรวจ พิจารณาโครงสร้างของกลุ่ม สร้างความคุ้นเคย สำรวจความคาดหวังของสมาชิก สมาชิกจะเรียนรู้หน้าที่ในกลุ่ม กำหนดจุดมุ่งหมายของตนเองอย่างชัดเจน ขั้นนี้สมาชิกยังรักษาภาพลักษณ์ของตน จะแสดงออกเฉพาะสิ่งที่ตนคิดว่าเหมาะสม สังคมยอมรับ มีความกลัว ความกังวล รู้สึกไม่แน่ใจว่าสมาชิกคนอื่นในกลุ่มจะยอมรับตนเองได้เพียงใด อาจยังลังเลใจว่าจะเปิดเผยตนเองได้มากเพียงใด เสี่ยงมากไหมที่จะเปิดเผย จะเกิดอะไรขึ้น ไว้ใจได้หรือไม่ มีใครที่อยู่ห่างๆ เขาจะยอมรับเราหรือไม่ จะยังคงความเป็นตัวของตัวเองในขณะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มได้หรือไม่

ความไว้วางใจเป็นพื้นฐานสำคัญของกลุ่ม ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องช่วยสมาชิกให้มีความไว้วางใจ โดยการเป็นต้นแบบในการแสดงความไว้วางใจ มีความเอื้ออาทร จริงใจ ให้เกียรติ และยอมรับในตัวสมาชิกกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ขั้นเปลี่ยนแปลง (Transition Stage) เป็นขั้นของความกังวลใจ การปกป้องตนเอง โดยแสดงการต่อต้าน สมาชิกจะมีความรู้สึกหลายประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม เช่น กังวลในว่าถ้าตระหนักรู้ รู้จักตัวตนมากขึ้นคนอื่นจะยอมรับหรือไม่ ทดสอบการยอมรับจากผู้นำและสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม รู้สึกไม่แน่ใจที่จะสำรวจปัญหาส่วนตัวเกรงว่าสมาชิกจะไม่เข้าใจ เรียนรู้วิธีการเผชิญความขัดแย้งและการเผชิญความจริง เป็นต้น โดยผู้ให้คำปรึกษามีหน้าที่ต้องเป็นต้นแบบด้านการเผชิญกับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา และจริงใจ ส่งเสริมให้สมาชิก

เห็นคุณค่าของการเผชิญความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ให้สมาชิกรู้จักการพึ่งตนเอง และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักขอความช่วยเหลือเมื่อต้องการความช่วยเหลือ เป็นต้นแบบด้านการเผชิญกับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา และจริงใจ

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติ (Working Stage) เป็นขั้นที่สมาชิกได้สำรวจปัญหาระดับลึก เข้าใจปัญหา และมีวิธีการปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรม ขั้นนี้สมาชิกในกลุ่มจะมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เกิดจากพลังที่ได้มาจากการกระทำทั้งหมดของสมาชิก สมาชิกรับรู้ความรู้สึกเอื้ออาทร ความอบอุ่น ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีคุณค่า การยอมรับ และการสนับสนุน องค์กรประกอบในการบำบัดที่ช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นส่วนสำคัญในขั้นปฏิบัติดังนี้

- 4.1 ความไว้วางใจและการยอมรับ
- 4.2 การร่วมรับรู้ความรู้สึกและความเอื้ออาทร
- 4.3 การเข้าใจอย่างลึกซึ้ง
- 4.4 ความหวัง
- 4.5 อีสุภาพในการทดลอง
- 4.6 การระบายอารมณ์
- 4.7 การปรับความคิด
- 4.8 ความมุ่งมั่นในการเปลี่ยนแปลง
- 4.9 การเปิดเผยตนเอง
- 4.10 การเผชิญความจริง
- 4.11 ประโยชน์จากข้อมูลย้อนกลับหรือข้อคิดเห็น

ขั้นที่ 5 ขั้นยุติ (Final State) เป็นขั้นรวบรวม เตรียมการยุติกลุ่ม โดยใช้วิธีการสรุปสิ่งที่สมาชิกเรียนรู้จากทุกขั้นตอนของกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้ให้คำปรึกษาจะเตือนสมาชิกให้สมาชิกได้เตรียมตัว ได้สำรวจความรู้สึกก่อนสรุป ก่อนยุติกลุ่ม ก่อนที่จะต้องลาจากกลุ่มสมาชิกได้อะไรจากประสบการณ์กลุ่ม มีข้อคิดข้อเสนอแนะ ข้อมูลย้อนกลับที่จะให้ และรับฟังจากกลุ่ม สำรวจสิ่งที่ค้างคาใจ

ขั้นที่ 6 ขั้นประเมินและติดตามผล (Evaluation and Follow Up) การประเมินผลของการปรึกษากลุ่มจะประเมินทุกครั้งที่การพบกลุ่ม อาจประเมินบางช่วงหรือประเมินเมื่อยุติกลุ่ม ข้อมูลที่ได้เพื่อทราบความก้าวหน้าของสมาชิกและของกลุ่ม รวมทั้งยังเป็นข้อมูลในการเตรียมการและการพัฒนากลุ่มครั้งต่อไป การติดตามผลมีประโยชน์ในการติดตามการเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาของสมาชิก ความมุ่งมั่นของสมาชิกในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ขั้นตอนการให้คำปรึกษากลุ่มอาจไม่ต่อเนื่องไปตามลำดับ ผู้ให้คำปรึกษาต้องสังเกตพัฒนาการของกระบวนการพัฒนาในแต่ละขั้นของกลุ่ม ใช้วิธีการและทักษะที่จะช่วยให้สมาชิกและกลุ่มพัฒนาและดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การให้คำปรึกษากลุ่มสำหรับวัยรุ่น

Corey (2004) ได้กล่าวถึงการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเหมาะสมกับวัยรุ่น เนื่องจากเป็นการให้พวกเขาแสดงออก และระบายถึงความรู้สึกสับสน ช่วยให้เขาเกิดการสำรวจถึงความต้องการของตนเองทำให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้ว่าเขาสามารถที่จะเปิดเผยสิ่งที่บ่งชี้ข้อใจให้สมาชิกกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกได้พัฒนาทักษะในการปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันสมาชิกกลุ่มก็สามารถรับฟัง และเข้าใจถึงปัญหาของผู้อื่นด้วย

วัยรุ่นเป็นวัยที่บางครั้งจะรู้สึกว่าต้องเผชิญชีวิตเพียงลำพัง บางครั้งอาจรู้สึกว่าไม่มีใครให้ความช่วยเหลือ บางครั้งเป็นช่วงเวลาในการตัดสินใจครั้งสำคัญในชีวิต การปรึกษากลุ่มจึงเหมาะสมสำหรับวัยรุ่น เนื่องจากธรรมชาติของวัยรุ่นมักให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อน ชอบทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน โดยกลุ่มจะเป็นสถานที่ ๆ วัยรุ่นจะแสดงออกด้านความรู้สึกที่สับสน สำรวจความสงสัยเกี่ยวกับตนเอง เป็นที่ ๆ เขาจะรับรู้ว่าเขายังมีกลุ่มเพื่อนที่จะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องกังวล กลุ่มจะช่วยวัยรุ่นในการเปิดเผยค่านิยม ความเชื่อ และปรับเปลี่ยนค่านิยมบางอย่าง ช่วยในด้านการสื่อสารกับเพื่อนวัยเดียวกัน วัยรุ่นจะได้เรียนรู้ต้นแบบจากผู้ให้คำปรึกษา ได้ทดลองในบรรยากาศที่ปลอดภัย โดยมีเพื่อนร่วมกลุ่มและผู้ให้คำปรึกษาสนับสนุนให้กำลังใจ เข้าใจ ให้ข้อคิดที่นำไปสู่การเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น ทำให้ลดปัญหาในการทำงานหรืออยู่ร่วมกับผู้อื่น

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549, หน้า 64) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการให้คำปรึกษากลุ่มกับวัยรุ่น ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มได้แสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง ทั้งในแง่มุมมองของชีวิต
2. เพื่อให้สมาชิกประเมินลักษณะความสนใจ ความสามารถและความถนัดของตนเองทั้งพัฒนาให้ดีขึ้น
3. เพื่อให้สมาชิกสร้างทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความเชื่อมั่นในตนเองเพื่อตระหนักถึงปัญหาและหาทางแก้ไขเพื่อการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้สมาชิกมีความไวในการรับรู้ถึงความต้องการของผู้อื่น และปรับปรุงทักษะในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้สนองความต้องการของเขาเหล่านั้น
5. เพื่อให้สมาชิกมีอิสระที่จะพิจารณาสิ่งที่เขาเชื่อ มีอิสระในการตัดสินใจ มีการทำกิจกรรมอย่างมีเหตุผล รวมถึงเมื่อทำผิดพลาดก็เรียนรู้จากการกระทำที่ผิดพลาดนั้น
6. เพื่อปรับปรุงการสื่อความหมาย และร่วมพิจารณาความรู้สึกของเขาเหล่านั้น

7. เพื่อให้สมาชิกปรับปรุงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อการติดต่อกับบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีวุฒิภาวะ เช่น นายจ้าง ข้าราชการ พ่อแม่ ครู เป็นต้น
8. เพื่อสนับสนุนให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมของเขา และรักษาขอบเขตของพฤติกรรมนั้น
9. เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับการแก้ปัญหาโดยใช้วุฒิภาวะทั้งร่างกาย และการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์
10. เพื่อให้สมาชิกปรับปรุงทักษะสำหรับการดำเนินชีวิตในบทบาทของผู้ใหญ่

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง

ความเป็นมาของทฤษฎีเผชิญความจริง

การให้คำปรึกษาแบบพิจารณาความเป็นจริงถูกพัฒนาขึ้นในราวปี ค.ศ. 1960 โดย William Glasser (Corey, 2004) เขาให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องความเป็นจริง ความรับผิดชอบ และความถูกต้องหรือความผิด เขาเชื่อว่ามนุษย์มีความต้องการพื้นฐาน 2 ประการ คือ ความต้องการสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นความต้องการได้รักและถูกรัก และความต้องการได้รับการเคารพ เน้นความรู้สึกลึกซึ้งต่อตนเองและผู้อื่น ความต้องการทั้งสองจะเกี่ยวเนื่องกันและมีแนวโน้มที่จะได้รับการตอบสนอง หากบุคคลมีความรับผิดชอบต่อชีวิตและแสวงหาหนทางให้ได้รับการตอบสนองโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น พฤติกรรมที่ตอบสนองความต้องการทั้งสองจะทำให้บุคคลรู้สึกมีคุณค่าและมีสัมพันธภาพที่น่าพึงพอใจ ซึ่ง Glasser แสดงความคิดเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นจริง แสดงการมีความรับผิดชอบและการมีความเข้าใจสิ่งที่ถูกต้องหรือสิ่งที่ผิด

ในราวปี ค.ศ. 1970 Glasser ได้รับอิทธิพลจากงานเขียนของ Powers และคนอื่น ๆ ในเรื่องทฤษฎีการควบคุม (Control Theory) เขานำเอาแนวคิดนี้มาบรรจุในทฤษฎีการให้คำปรึกษา Glasser มีมุมมองว่า การผลักดันโดยระบบควบคุมภายในที่อยู่ในสมองเป็นการกำกับให้แสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่ตอบสนองความต้องการเพื่อควบคุมตนเอง ทฤษฎีการควบคุมถูกบรรจุให้เป็นส่วนหนึ่งของการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงในระยะที่นานพอสมควร จนปี ค.ศ. 1996 Glasser ได้เปลี่ยนความคิดโดยให้ทฤษฎีการเลือก (Choice Theory) มาเป็นบทบาทสำคัญแทน เขาเชื่อว่า การตัดสินใจเลือกของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม ความคิด หรืออารมณ์ซึ่งแสดงโดยเจตนาเป็นสิ่งที่มียุทธวิธีอย่างมากต่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงสามารถช่วยให้บุคคลรู้จักเลือกสิ่งที่ดีกว่าเดิมเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต

ทฤษฎีเผชิญความจริงมีสมมติฐานว่าบุคคลต่อสู้ดิ้นรนในการควบคุมชีวิตตามความต้องการของตน ทฤษฎีนี้จะเน้นการแก้ปัญหาและการเผชิญความกับข้อเรียกร้องจากสังคม โดยการเลือกอย่างเหมาะสม

แนวความคิดที่สำคัญของทฤษฎีเผชิญความจริง

การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง เชื่อว่าคนเรารับผิดชอบในสิ่งที่เราเลือกที่จะทำ ปัญหาทุกปัญหาเกิดขึ้นในปัจจุบัน และเราสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ เราอาจเป็นผลผลิตของอดีต แต่เราไม่ใช่เหยื่อของอดีตนอกจากว่าเราเลือกที่จะเป็น

ทฤษฎีทางเลือก เชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์จะมีจุดมุ่งหมาย ซึ่งเกิดจากความต้องการของบุคคล ไม่ได้เกิดจากแรงกระตุ้นจากภายนอก มนุษย์แสดงพฤติกรรมจากแรงกระตุ้นภายในตัวบุคคล เพื่อสนองความต้องการปัจจุบันของตนเอง Glasser ให้ความเห็นว่าการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นทำตามความต้องการภายในตนเอง 5 ประการคือ

1. การมีชีวิต หมายถึง การมีชีวิตและสุขภาพที่ดี
2. ความรักและความผูกพัน หมายถึง ความต้องการความสัมพันธ์หรือมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ต้องการที่จะให้และได้รับความรักจากผู้อื่น
3. พลัง อำนาจ หมายถึง ความต้องการประสบความสำเร็จ หรือต้องการดูแลชีวิตของตนเองได้
4. อิสราภาพ หมายถึง ความต้องการมีอิสระในการเลือก สามารถเลือกด้วยตนเอง สามารถดำรงชีวิตอย่างมีปราศจากข้อจำกัด ข้อบังคับที่มากเกินไปหรือไม่จำเป็น
5. ความสนุกสนาน หมายถึง ความต้องการความสุขในชีวิต การหัวเราะ อารมณ์ขัน ความต้องการเหล่านี้อาจเกิดความขัดแย้งกันได้ และไม่ได้เรียงลำดับของการตอบสนอง แม้ว่ามนุษย์เลือกที่จะตอบสนองการมีชีวิตรอดเป็นลำดับแรก แต่ก็มีความต้องการที่ขอมแลกชีวิตเพื่ออิสรภาพ หรือเพื่อความรักต่อบุคคลอื่น การให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงจะให้ความสำคัญกับการทำให้บุคคลเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของตนเอง และตอบสนองความต้องการนั้นอย่างเหมาะสม

Corey (2004) ได้สรุปทศนะพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในแง่มุมมองของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงดังนี้

1. มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลและมีความรับผิดชอบในชีวิตของตน สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีแรงจูงใจที่จะประสบความสำเร็จ และมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
2. มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานทางด้านจิตใจ 2 ประการคือ
 - 2.1 การได้รับความรักและมีโอกาสให้ความรักแก่ผู้อื่น

2.2 การรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

3. มนุษย์ต้องการมีเอกลักษณ์แห่งตน เป็นความต้องการที่รู้สึกว่าตนเองมีลักษณะบางอย่างแตกต่างจากบุคคลอื่น

4. แรงจูงใจที่สำคัญในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ คือ การพยายามตอบสนองต่อความต้องการของตน

5. เมื่อบุคคลได้รับความรักและมีโอกาสให้ความรัก บุคคลจะรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

6. เพื่อคงไว้ซึ่งความรู้สึกว่ามีคุณค่า ไม่ว่าบุคคลจะรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่น บุคคลต้องพยายามคงพฤติกรรมที่ทำให้ได้รับความพอใจไว้ ด้วยการเรียนรู้ที่จะแก้ไขตนเองเมื่อทำผิด และให้รางวัลเมื่อตนเองทำถูกต้องและประเมินพฤติกรรมของตนเอง

7. เมื่อบุคคลเกิดความคับข้องใจในการตอบสนองต่อความต้องการ เขาจะเริ่มหลีกเลี่ยงความเป็นจริงรอบ ๆ ตัว อาจจะใช้การปฏิเสธกฎเกณฑ์ของสังคม และการไม่รู้เรื่องสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง

8. บุคคลที่มีสุขภาพจิตดี คือ ผู้ที่มีความรับผิดชอบในการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของชีวิต มีเอกลักษณ์แห่งตน มีจุดมุ่งหมายในชีวิต และรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จ กระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ มองเห็นคุณค่าของการกระทำของตน

นอกจากนี้ Glasser ยังได้แบ่งเอกลักษณ์ของบุคคลออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. เอกลักษณ์ที่แสดงถึงความสำเร็จ (Success Identity) บุคคลประเภทนี้จะมองตนเองว่ามีความสามารถ และมีคุณค่า มีพลังในการจัดการต่อสภาพแวดล้อม มีความเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิตของตนเอง เป็นผู้ที่สามารถให้และได้รับความรักจากผู้อื่นได้

2. เอกลักษณ์ที่แสดงความล้มเหลว (Failure Identity) บุคคลประเภทนี้จะมองตนเองว่าไร้ความสามารถ ดำเนินตนเอง ไม่มีเหตุผล มีพฤติกรรมที่ค่อนข้างเข้มงวดและขาดประสิทธิภาพ มักมีนิสัยอ่อนแอ ไม่มีความรับผิดชอบ ขาดความมั่นใจในตนเอง และไม่มีพลังในการจะกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างประสบความสำเร็จ บุคคลเหล่านี้จะมองตนเองว่าไม่สามารถที่จะรักและเป็นที่รักของผู้อื่นได้

เป้าหมายของการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง

เป้าหมายของการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริงว่า มีเป้าหมายเพื่อช่วยให้บุคคลพบวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ Glasser เน้นว่าในการให้คำปรึกษาคือต้องช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาเรียนรู้แนวทางที่จะควบคุมชีวิตของตน และแนวทาง

การดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ในกระบวนการให้คำปรึกษาต้องช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาเพิ่มระดับความตระหนักรู้ในตนเอง อันนำไปสู่การตระหนักรู้ในพฤติกรรมที่ขาดประสิทธิภาพ

เป้าหมายสำคัญของการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง ประกอบด้วย

ความถูกต้อง (Right) บุคคลจะต้องรู้จักพิจารณาสิ่งถูกและสิ่งผิด โดยพิจารณาจากหลักศีลธรรม กฎระเบียบหรือค่านิยมทางสังคมที่เป็นที่ยอมรับว่าถูกต้อง การประเมินพฤติกรรมเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ไปสู่แนวทางที่ถูกต้อง โดยผู้ให้คำปรึกษาต้องไม่นำค่านิยมของตนเองไปตัดสินแต่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีการอภิปรายและเลือกค่านิยมเอง

ความรับผิดชอบ (Responsibility) คือการตอบสนองความต้องการของบุคคล ซึ่งการกระทำนั้นต้องไม่กระทบกระเทือน หรือรุกรานสิทธิของบุคคลอื่น และบุคคลต้องรับผิดชอบในการตอบสนองความต้องการของตนเองโดยไม่มีข้อแก้ตัว Glasser กล่าวว่า ถ้าบุคคลไม่มีความรับผิดชอบก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

การพิจารณาตามความเป็นจริง (Reality) เป็นการยอมรับความเป็นจริงหรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง บุคคลจะสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ถ้าเขาเผชิญสภาพความเป็นจริง พิจารณาสถานการณ์ต่างๆ ตามที่เป็นจริง และตระหนักถึงความจริงว่าเขามีหน้าที่สนองความต้องการของตนเอง โดยไม่กระทบกระเทือนสิทธิผู้อื่น

เทคนิคในการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง

ควมฉฉ ฉงรฉฉ (2549) ได้อธิบายเทคนิคที่ใช้ในการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริงไว้ดังนี้

1. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คือบรรยากาศที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้ให้คำปรึกษาไม่ควรออกคำสั่ง วิพากษ์วิจารณ์ ตูถูกผู้รับคำปรึกษา
2. ชะลอหรือยับยั้งการตัดสินใจบุคคล ไม่ตัดสินใจพฤติกรรมของผู้รับการปรึกษา และต้องปรึกษาจุดยืนที่มั่นคงต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม
3. ทำในสิ่งที่ไม่ได้คาดหวัง การให้ความสำคัญกับความสำเร็จโดยนำมาพูดคุย แม้ผู้รับคำปรึกษาจะมีพฤติกรรมเสพติดทางลบแต่ก็จะมีช่วงเวลาที่เขารู้สึกดี และสามารถควบคุมชีวิตของเขาให้มีความสุข
4. ใช้อารมณ์ขัน ผู้ให้คำปรึกษาอาจพูดคุยเรื่องสนุกสนานหรือมีอารมณ์ขันบ้าง จะช่วยให้บรรยากาศในกลุ่มดีขึ้น
5. แบ่งปันตัวเอง ในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์แบบไว้วางใจซึ่งกันและกัน จำเป็นต้องมีการเปิดเผยตนเองอย่างเหมาะสม

6. คอยฟังการใช้คำอุปมา คำอุปมาที่ผู้รับการปรึกษาใช้สะท้อนถึงปัญหาที่เขาประสบอยู่ ผู้ให้คำปรึกษาไม่ควรฟังอย่างเพิกเฉยแต่ควรนำมาตอบสนอง เพื่อเป็นการเสนอแนะทางเลือก หรือการมีพฤติกรรมใหม่ของผู้รับการปรึกษา

7. คอยฟังแก่นของเรื่อง เช่น ความพยายามแก้ปัญหาในอดีตของเขา สิ่งที่จะช่วยหรือ ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของเขา

8. สรุปและมุ่งประเด็น หลังจากรับฟังแล้วผู้ให้คำปรึกษาควรสรุป เช่น สิ่งที่เขาต้องการ พฤติกรรมที่ได้กระทำเพื่อบรรลุความต้องการ สิ่งที่ทำแล้วไม่สำเร็จ ส่วนการมุ่งประเด็นจะมุ่งไปที่ ตัวของผู้รับการปรึกษามากกว่าอิทธิพลจากภายนอก ผู้ให้คำปรึกษาควรช่วยเขาพิจารณา ความต้องการปัจจุบัน พฤติกรรมที่กำลังทำอยู่ การวางแผน ความหวัง ความผิดหวัง และการรับรู้ ในปัจจุบัน

9. ยินยอมให้เจ็บ ผู้ให้คำปรึกษาควรยินยอมให้ผู้รับคำปรึกษาเจ็บได้ เพราะเป็นไปได้ ว่าเขากำลังคิดประเมินตนเอง หรือประเมินความต้องการของตนเอง หรือคิดว่าอะไรคือสิ่งที่เขา ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้

10. การถามซ้ำหรือหลาย ๆ ครั้ง เป็นการถามคำถามเดิมในรูปแบบที่แตกต่างออกไป การถูกถามหลายครั้งแบบค่อยเป็นค่อยไป จะทำให้ผู้รับการปรึกษาลดการปฏิเสธความรับผิดชอบ

11. สร้างความรู้สึกรอคอยและคาดหวัง คือช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาจ่อจ่อและมีความหวัง ต่อพฤติกรรมใหม่

12. สร้างขอบเขต คือมีการกำหนดเขตแดนระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา เช่น สัมพันธภาพนอกห้องปรึกษา หรือกำหนดเรื่องราวที่ไม่ต้องการพูดคุย ผู้ให้คำปรึกษาอาจถาม ผู้รับคำปรึกษาว่า “หัวข้อไหนที่คุณไม่อยากจะถาม” จะเป็นการช่วยเพิ่มพลังควบคุมตนเองแก่ผู้รับ คำปรึกษา เพราะเขาเลือกได้ว่าอะไรคือสิ่งที่เขาต้องการ

13. สัมพันธภาพ ผู้ให้คำปรึกษาทำหน้าที่เป็นเหมือน โค้ชคอยสอนให้ผู้รับคำปรึกษา รู้จัก มีสัมพันธภาพ โดยการใช้ความพยายาม ความรู้สึกมีส่วนร่วม ปราศจากการประเมินหรือขัดแย้ง

14. การเสด็จทางบวก เทคนิคนี้ผู้ให้คำปรึกษามีเป้าประสงค์เพื่อลดพฤติกรรมทางลบ พฤติกรรมที่เป็นการเสด็จทางบวกจะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษามีจิตใจที่เข้มแข็ง มีพลังและ ความมั่นใจ ตัวอย่างของพฤติกรรมทางบวก เช่น การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การเขียนบันทึก การเล่นดนตรี และการทำสมาธิ เป็นต้น

15. การรับผลที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ การให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริงเชื่อว่า บุคคลควรมีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตน ดังนั้นเขาควรได้รับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ ของตน ผู้ให้คำปรึกษาจะเน้นให้ผู้รับคำปรึกษาเลือกแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างจากเดิม

16. การพัฒนาทักษะ เทคนิคนี้จะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการ

กระบวนการในการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง

Glasser (n.d. cited in Corey, 2004) ได้เสนอหลักการดำเนินการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง เพื่อเป็นแนวทางในการให้คำปรึกษา ดังต่อไปนี้

1. การสร้างสัมพันธภาพ สัมพันธภาพเป็นพื้นฐานสำคัญในกระบวนการให้คำปรึกษา ในการสร้างสัมพันธภาพผู้ให้คำปรึกษาต้องสามารถสร้างสัมพันธภาพที่จริงใจ เป็นมิตร มีท่าทีอบอุ่น เข้าใจ ใส่ใจ ให้การยอมรับในตัวสมาชิก เมื่อสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันแล้วจะช่วยให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ในการสร้างสัมพันธภาพที่ดี กล้าเผชิญกับความเป็นจริงและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง

2. การเน้นที่พฤติกรรมในปัจจุบัน เพื่อให้สมาชิกตระหนักรู้ว่าการกระทำของตนเป็นสิ่งที่เขาเลือกเอง โดยหลีกเลี่ยงการพูดถึงเรื่องราวในอดีต เพราะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแก้ไขได้ และไม่ช่วยให้สมาชิกเกิดความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตน การเน้นที่พฤติกรรมปัจจุบันจะช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้พัฒนาทางเลือกใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และมีพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น

3. การประเมินคุณค่าของพฤติกรรม ในขั้นนี้ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยให้สมาชิกได้ประเมินพฤติกรรมของตนเองว่ามีประโยชน์หรือไม่ และพฤติกรรมนั้นนำไปสู่ความสำเร็จหรือไม่ สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่มได้หรือไม่ ในการประเมินดังกล่าวสมาชิกจะต้องเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมของตนเองด้วยตนเอง โดยมองในแง่ของจุดมุ่งหมายของพฤติกรรม และความต้องการในโลกที่เป็นจริง นอกจากนี้จะต้องตัดสินใจว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่ โดยผู้ให้คำปรึกษาต้องไม่เป็นผู้ตัดสินพฤติกรรมของสมาชิก ไม่แสดงทัศนคติในเชิงลบ

4. การวางแผนพฤติกรรมเพื่อลงมือกระทำ ผู้นำกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกได้พิจารณาทางเลือกอื่น ๆ เพื่อหาพฤติกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ จากนั้นจะช่วยสมาชิกในการวางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิก โดยกำหนดเป้าหมายระยะสั้นที่สามารถปฏิบัติได้จริง มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จสูง และมีความมั่นใจว่าสมาชิกมีแรงจูงใจที่จะกระทำการต่าง ๆ ตามแผนการที่วางเอาไว้

5. ข้อผูกพัน เมื่อสมาชิกมีการวางแผนที่จะเปลี่ยนแปลงแล้ว ผู้ให้คำปรึกษาจะให้สมาชิกประกาศแผนของตนให้สมาชิกคนอื่นทราบ เพื่อแสดงความมุ่งมั่น และเป็นการผูกพันให้สมาชิกทำตามแผนการที่วางไว้

6. การไม่มีข้อแก้ตัว เมื่อสมาชิกไม่สามารถกระทำตามข้อผูกพันได้สำเร็จ ผู้ให้คำปรึกษาจะไม่รับฟังข้อแก้ตัว หรือเหตุผลของความล้มเหลว ในกรณีที่สมาชิกไม่สามารถทำตามแผนการที่วางไว้ได้ แต่ก็จะไม่ตำหนิหรือค้นหาข้อผิดพลาดของสมาชิก แต่ให้สมาชิกพิจารณาคุณค่าของพฤติกรรมใหม่อีกครั้ง ถ้าหากยังถือว่าพฤติกรรมนั้นใช้ได้ ก็จะต้องตรวจสอบดูแผนการที่วางเอาไว้ ถ้าหากแผนการนั้นยังเป็นแผนที่ดีมีเหตุผล สิ่งที่มาคือการสร้างข้อผูกพันใหม่

7. การไม่ใช้การลงโทษ การทำโทษจะสร้างความเจ็บปวดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การทำโทษทำลายโอกาสสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับสมาชิก ดังนั้น เมื่อสมาชิกไม่สามารถทำตามข้อผูกพันได้ ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยให้สมาชิกเห็นและยอมรับผลของพฤติกรรมของตนเอง และให้โอกาสเขาได้ประเมินตนเองอีกครั้ง

8. การไม่ล้มเลิกความตั้งใจ ผู้ให้คำปรึกษาต้องเชื่อมั่นในตัวสมาชิกว่าเขาสามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ เนื่องจากผู้รับคำปรึกษาหรือบุคคลที่มีเอกลักษณ์แห่งความล้มเหลว มักจะคิดว่า คนอื่นหมดศรัทธาในตัวเขา ไม่เชื่อว่าเขาสามารถปรับปรุงตนเองได้ ดังนั้นผู้ให้คำปรึกษาต้องเป็นตัวแทนของการไม่ยอมล้มเลิกความตั้งใจ และมุ่งมั่นที่จะช่วยสมาชิกกลุ่ม พร้อมทั้งกระตุ้นให้เขาเกิดความมั่นใจในตนเอง เมื่อสมาชิกมีความเชื่อมั่นในผู้ให้คำปรึกษาและเพื่อนร่วมกลุ่มก็จะทำให้เขารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รับรู้ว่าตนเองสามารถแก้ไขปัญหาได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรมได้

กระบวนการในการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริงใช้ระบบ WDEP ย่อมาจาก

W = Want หมายถึง การสำรวจความต้องการของสมาชิก เป็นการสำรวจความต้องการสิ่งที่มี และสิ่งที่เป็นไปได้ กระบวนการนี้จะช่วยให้สมาชิกประเมินตนเองและพิจารณาพฤติกรรมที่จะทำให้ได้ตามความต้องการ ผู้ให้คำปรึกษาต้องมีทักษะการใช้คำถามที่มีประสิทธิภาพ คำถามที่ดีจะส่งเสริมสมาชิกให้รับรู้ความต้องการที่เป็นไปได้ การสำรวจความต้องการของสมาชิกจะช่วยให้สมาชิกได้สำรวจโลกภายนอกที่เป็นจริงกับโลกภายในตามที่ต้องการ การสำรวจเพื่อให้ตระหนักถึงการรับรู้โลกคุณภาพของตนเองให้สอดคล้องกับความเป็นจริง จะช่วยให้สมาชิกต้องการเปลี่ยนแปลง สมาชิกมีโอกาสสำรวจทุกแง่มุมของชีวิต สิ่งที่ต้องการจากครอบครัว เพื่อน และการทำงาน นอกจากนี้จะช่วยสมาชิกให้เข้าใจว่าคาดหวังอะไรจากผู้ให้คำปรึกษาและจากตนเอง และช่วยให้สมาชิกประเมินตนเอง พิจารณาพฤติกรรมที่จะทำให้ได้ตามความต้องการ คำถามที่สามารถช่วยให้สมาชิกได้สำรวจสิ่งที่เขาต้องการ เช่น “คุณต้องการอะไร” หรือ “คุณอยากเป็นบุคคลที่มีลักษณะอย่างไร” เป็นต้น

D = Direction and Doing หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติ หลังจากที่ได้สมาชิกได้สำรวจความต้องการตามโลกคุณภาพของตนเองแล้ว ผู้ให้คำปรึกษาจะให้สมาชิกได้พิจารณาว่า

พฤติกรรมปัจจุบันนั้น จะช่วยให้ได้สิ่งที่ต้องการหรือไม่ การเน้นที่พฤติกรรมปัจจุบันเพื่อให้สมาชิกเข้าใจว่าต้องรับผิดชอบความรู้สึกของตนเอง เนื่องจากความรู้สึกเป็นผลมาจากการกระทำและความคิดที่ได้เลือกพฤติกรรมนั้น ๆ การเน้นสมาชิกในด้านการกระทำจะช่วยให้สมาชิกมีสติในการควบคุมพฤติกรรม ตัดสินใจเลือก และเปลี่ยนวิถีชีวิตของตน

E = Self-Evaluation หมายถึง การประเมินตนเอง ผู้ให้คำปรึกษามีหน้าที่ช่วยสมาชิกกลุ่มให้เผชิญกับผลที่เกิดจากพฤติกรรมของตน ให้สมาชิกได้พิจารณาตัดสินคุณภาพของสิ่งที่เขาทำ ความเปลี่ยนแปลงจะเกิดจากการที่สมาชิกได้ประเมินผลของพฤติกรรมด้วยตนเอง การได้ประเมินคุณภาพของพฤติกรรมจะช่วยให้สมาชิกได้พิจารณาว่ามีสิ่งใดที่ทำให้เกิดความผิดพลาด และจะต้องเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง ที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จ สิ่งสำคัญคือ ผู้ให้คำปรึกษาต้องไม่ตัดสินพฤติกรรมของสมาชิก ผู้ให้คำปรึกษาไม่มีหน้าที่รับผิดชอบแทนสมาชิกในการตัดสินคุณค่าของสมาชิก หน้าที่สำคัญของผู้นำคือ ต้องช่วยให้สมาชิกได้หยุด พิจารณา และฟังเพื่อการประเมิน การกระตุ้นให้สมาชิกได้ฝึกการถามตนเองจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สอนให้สมาชิกได้เรียนรู้ การประเมินพฤติกรรมรวม การประเมินประกอบด้วย

1. การประเมินทิศทางของพฤติกรรม เช่น การใช้คำถามว่า “สิ่งที่ทำอยู่นี้เป็นประโยชน์หรือเป็นอันตราย”
2. การประเมินการกระทำที่เจาะจง เช่น เมื่อสมาชิกกลุ่มบรรยายถึงสิ่งที่เขาทำ ผู้ให้คำปรึกษาอาจตั้งคำถาม “หลังจากที่พูดคตอกใส่ลูก คุณแม่ได้รับสิ่งที่ต้องการหรือเปล่า”
3. การประเมินความต้องการ ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยในการตัดสินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของความต้องการ เช่นการถามว่า “สิ่งที่คุณต้องการมีผลดีกับคุณจริงหรือ”
4. การประเมินการรับรู้หรือมุมมอง ผู้ให้คำปรึกษาควรมีการประเมินความเหมาะสมของการรับรู้ควบคู่กับความต้องการของผู้รับการปรึกษา เช่น “ถ้าคุณรับรู้แต่ข้อเสียของหัวหน้าอะไรคือสิ่งที่คุณได้ทำสำเร็จ”
5. การประเมินทิศทางใหม่ เมื่อสมาชิกตกลงใจที่จะมีทิศทางชีวิตใหม่หรือมีพฤติกรรมใหม่ ผู้ให้คำปรึกษาควรช่วยเขาประเมินทิศทางใหม่นั้นว่าจะตอบสนองความต้องการที่จำเป็นของเขาหรือไม่
6. การประเมินแผนการ จะประเมินหลังจากที่สมาชิกกลุ่มได้วางแผนว่าจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร การประเมินนี้มีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาว่าแผนการนั้นสามารถแก้ไขปัญหของเขาหรือไม่

P = Planning and Commitment หมายถึง การวางแผนและพันธะสัญญา เพื่อการเปลี่ยนแปลงโดยเลือกพฤติกรรมใหม่ การวางแผนที่ดีที่สุดต้องเกิดจากผู้รับการบำบัด

กระบวนการวางแผนและการนำไปปฏิบัติช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้และเป็นประโยชน์ในการควบคุมชีวิตของตน การวางแผนที่ดีต้องสนองความต้องการ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เป็นแผนที่ส่งเสริมการกระทำไม่ใช่ข้อห้าม การวางแผนและการนำไปปฏิบัติช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้และเป็นประโยชน์ในการควบคุมชีวิตของตน โดยการวางแผนที่ดี ต้องสนองความต้องการ ง่ายและปฏิบัติได้จริง สามารถทำซ้ำได้และปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เป็นแผนที่ประเมินได้ ผู้ปฏิบัติทำได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งผู้อื่น

พันธะสัญญา เป็นข้อตกลง ความมุ่งมั่นในการนำแผนไปปฏิบัติ เมื่อสมาชิกได้ทำสัญญาให้สมาชิกกลุ่มคนอื่นได้รับรู้ กลุ่มจะทำหน้าที่ช่วยสมาชิกในการประเมินและทบทวนแผน และช่วยส่งเสริมให้กำลังใจ พันธะสัญญาเป็นการระบุมความรับผิดชอบของสมาชิกในการเปลี่ยนแปลงตนเอง

บทบาทหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษา

ผู้ให้คำปรึกษาคือสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกกลุ่ม ผู้ให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริงสอนให้สมาชิกตระหนักว่า บุคคลมีความสามารถสูงสุดในการควบคุมชีวิตของตนเอง โดยการรับรู้และยอมรับความรับผิดชอบในการเลือกพฤติกรรมของตนเอง และตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดี ผู้นำกลุ่มช่วยสมาชิกให้เข้าใจว่า ทุกคนสามารถควบคุมความรู้สึกร่างกายของตนได้ โดยการเลือกที่จะกระทำและคิดให้แตกต่างจากเดิม ผู้ให้คำปรึกษากระตุ้นให้สมาชิกพิจารณาทางเลือกที่แตกต่างโดยใช้วิธีการดังนี้

1. ส่งเสริมการอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมปัจจุบันของสมาชิก เน้นด้านการไม่ยอมรับความรับผิดชอบต่อการกระทำ หรือพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา
2. ช่วยสมาชิกในการประเมินตนเอง
3. แนะนำกระบวนการประเมินความต้องการ เลือกความต้องการที่เป็นไปได้
4. สอนสมาชิกให้กำหนดแผนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และดำเนินการตามแผน
5. ช่วยสมาชิกในด้านการประเมินระดับความมุ่งมั่นในการทำตามแผน
6. ส่งเสริมสมาชิกให้ระบุวิธีการที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องหลังจากยุติการเข้ากลุ่ม

Glasser (n.d. อ้างถึงใน คมเพชร ฉัตรสุกกุล, 2547, หน้า 134 - 135) กล่าวว่า ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องฝึกลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ เป็นผู้ที่มีความอดทน มีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ มีความแตกต่างจากคนอื่น ๆ และไวต่อความรู้สึกของผู้มีปัญหา

2. สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ มีความเต็มใจในการที่จะแข่งขันหรือต่อสู้กับบุคคลอื่น ๆ

3. สามารถสื่อสารความเห็นอกเห็นใจ และการยอมรับให้ผู้มีปัญหาเข้าใจได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีปัญหาในเรื่องของการมีเอกลักษณ์แห่งคนที่ล้มเหลว หรือผู้ที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว

4. สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับทางอารมณ์กับผู้มีปัญหาได้แต่จะต้องเป็นไปในลักษณะการช่วยเหลือไม่ใช่การทำลาย

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงทั้งในและต่างประเทศ

ยุวดี ทับแสง (2544) ศึกษาผลการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลยโสธร ปีการศึกษา 2543 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้างจำนวน 12 คน ที่มีปัญหาความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง 10 ครั้ง ผลการศึกษาค้นพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาจากครอบครัวหย่าร้าง มีความเชื่อมั่นในตนเองโดยภาพรวมและในรายด้าน หลังการได้รับการให้คำปรึกษาสูงกว่าก่อนการได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภัทรสุตา ทองตัน (2547) ศึกษาผลของการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงต่อการปรับตัวของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในข้อกล่าวหาใช้สารเสพติด และอยู่ในความดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดบุรีรัมย์ในปี 2546 เป็นเพศชาย อายุ 13 - 16 ปี จำนวน 12 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 6 คน กลุ่มควบคุม 6 คน โดยกลุ่มทดลองเข้าร่วมในโปรแกรมการให้คำปรึกษา 6 ครั้ง ผลการศึกษาค้นพบว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงมีการปรับตัวได้ดีขึ้นจากเดิม และมากกว่าเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่ม

เกษร เกษมสุข (2547) ผลของการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวเผชิญความจริงที่มีต่อความวิตกกังวลในการกลับสู่สังคมของนักเรียนวิวัฒน์พลเมืองค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวิวัฒน์พลเมือง จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 8 คน โดยกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวเผชิญความจริง สัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้ง ครั้งละ 90 - 120 นาทีรวม 8 ครั้งติดต่อกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนวิวัฒน์พลเมือง

ที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวเผชิญความจริงมีความวิตกกังวลในการกลับสู่สังคมลดลง จากระยะก่อนการได้รับการให้คำปรึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียน วิวัฒน์พลเมืองที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวเผชิญความจริงมีความวิตกกังวลในการกลับสู่ สังคมน้อยกว่านักเรียนวิวัฒน์พลเมืองที่ไม่ได้รับการให้คำปรึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

อนรรฆวี ปิยะกาญจน์ (2551) ผลของการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงที่มี ต่อการปรับตัวทางสังคมของเด็กและเยาวชนในสถานคุมประพฤติ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กและเยาวชน ที่กระทำผิดตามความผิดทางกฎหมาย และอยู่ในช่วงระหว่างการมารับรองความประพฤติตาม ระยะเวลาที่กำหนด ที่สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดชลบุรี โดยมีคะแนนการปรับตัวทางสังคมอยู่ใน ระดับต่ำกว่า 60 คะแนน จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 8 คน กลุ่มทดลอง เข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม 15 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนของสถานคุมประพฤติกกลุ่มทดลองมีคะแนนการปรับตัวทางสังคมสูงกว่ากลุ่ม ควบคุมในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็ก และเยาวชนในสถานคุมประพฤติกกลุ่มทดลองมีการปรับตัวทางสังคมในระยะหลังการทดลองและ ระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Lawrence (2003) ศึกษาผลของการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริงต่อการตัดสินใจ ด้วยตนเอง (Self-Determination) ของคนที่มีอาการ Developmental Disabilities ผู้เข้าร่วมการวิจัย จำนวน 30 คน เป็นผู้ที่อยู่ในโปรแกรมการฝึกฝนทางด้านอาชีพในเขตเมืองใหญ่ และทำการสุ่มเข้า กลุ่มการทดลองสองกลุ่ม โดย 1 สัปดาห์ก่อนการเข้ากลุ่มทำแบบวัดการตัดสินใจด้วยตนเอง (Arc's Self-Determination Scale-Adult Version) เป็นคะแนนก่อนการทดลอง และวัดอีกครั้ง 1 สัปดาห์หลังจากการให้คำปรึกษา การให้คำปรึกษาทั้งหมด 6 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง โดยแบบวัด การตัดสินใจด้วยตนเองจะวัดการควบคุมตนเอง (Self-Regulation) และการแสดงความสามารถ ของตนเอง (Self-Realization) ด้วย ผลการศึกษาแสดงว่า คะแนนการควบคุมตนเองและคะแนน การแสดงความสามารถของตนเองของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลองและก่อนการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่คะแนนการตัดสินใจด้วยตนเองในระยะก่อนการทดลอง และระยะหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน นั่นคือ การให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริงสามารถ ช่วยในการเพิ่มปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจด้วยตนเองให้กับผู้เข้าร่วมการทดลอง คือ เพิ่มการควบคุมตนเองและการแสดงความสามารถของตนเอง

Carbo (2006) ศึกษาผลของการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริงต่อพฤติกรรมของ นักเรียนกลุ่มเสี่ยงใน middle school กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 7 จากโรงเรียนอดัมส์ (Adams

Middle School) จาก ชาราแลนด์ อัลบามา จำนวน 36 คน ที่มีคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมเด็ก (Child Behavior Checklist) ที่ให้คะแนน โดยผู้ปกครองและครู ผู้เข้าร่วมการทดลองถูกสุ่มเพื่อเป็นกลุ่มควบคุม การให้คะแนนแบบวัดพฤติกรรมเด็กของผู้ปกครองและครูจะให้หลังจากจบการให้คำปรึกษากลุ่ม และหลังจากการให้คำปรึกษากลุ่ม 4 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริงมีคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมเด็กต่ำกว่ากลุ่มควบคุมทั้งในระยะทดลองและหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ความหมายของวัยรุ่น

วัยรุ่น (Adolescence) หมายถึง วัยที่เชื่อมระหว่างความเป็นเด็กกับการเป็นผู้ใหญ่ เป็นระยะที่ต้องปรับพฤติกรรมวัยเด็กไปสู่พฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ที่สังคมนั้นยอมรับ (Dusek, 1987 อ้างถึงใน พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539, หน้า 11)

สุชา จันทน์เอม (2544, หน้า 73) ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า วัยที่เข้าสู่สภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์และพร้อมที่จะเป็นพ่อแม่ได้ เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต การเปลี่ยนแปลงของร่างกายวัยรุ่นอย่างรวดเร็วทำให้ต้องประสบปัญหาการปรับตัว การเข้าสังคม และปัญหาด้านอารมณ์

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545, หน้า 329) กล่าวถึงวัยรุ่นว่าเป็นช่วงเปลี่ยนวัย เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่เปลี่ยนจากความเป็นเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ มีความอ่อนไหวทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้ง่าย

บุญศรี คำขาย (2543, หน้า 1) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ วัยรุ่นมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า adolescence ซึ่งมาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า adolescere หมายถึง การเจริญเติบโตไปสู่สภาวะ เมื่อกล่าวถึงวัยรุ่น คนทั่วไปมักนึกถึงผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 13 – 19 ปี โดยประมาณ

สามารถสรุปนิยามของวัยรุ่นตามแนวคิดต่าง ๆ ไว้ 5 แนวคิด (Adams, Gullota, & Markstrom – Adams, 1994, pp. 6 – 10 อ้างถึงใน บุญศรี คำขาย, 2543)

1. แนวคิดด้านสรีระวิทยา นักสรีระวิทยาได้นิยามว่า วัยรุ่นเริ่มขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะสืบพันธุ์และเมื่อมีลักษณะทุติยภูมิทางเพศเกิดขึ้นในเด็ก เช่น การมีหนวดเครา เสียงแตกในเด็กชาย การมีทรวงอกและสะโพกขยายในเด็กหญิง การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จะเริ่มขึ้นเมื่ออยู่ในวัยเด็กตอนปลายและจะพัฒนาต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ ส่วนการสิ้นสุดของวัยรุ่นจะเชื่อมโยงอยู่กับการบรรลุสภาวะในระบบสืบพันธุ์ กล่าวคือ การหลั่งน้ำกามในเพศชาย และการมีไข่ตกอย่างสม่ำเสมอในเพศหญิง แนวคิดนี้อาจสรุปได้ว่าวัยรุ่นนั้นสัมพันธ์อยู่กับการพัฒนาเพื่อบรรลุสภาวะทางเพศ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวถึงระบุให้ชัดเจนยากว่าเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อใดทั้งนี้เพราะ

การก้าวสู่วัยรุ่นจริง ๆ จะเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนในร่างกาย ซึ่งเกิดก่อนหน้าการมีลักษณะ ทูติยภูมิทางเพศที่เห็นได้ด้วยตาประมาณ 2 ปี ยิ่งไปกว่านั้นการที่ระบุว่าคุณลักษณะของระบบสืบพันธุ์แสดงให้เห็นถึงการสิ้นสุดของวัยรุ่นก็ระบุให้ชัดเจนยาก

2. แนวคิดด้านปัญญานิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มปัญญานิยมสนใจเรื่องพัฒนาการทางสติปัญญาหรือทางสมองว่าเป็นเกณฑ์สำคัญของการนิยามวัยรุ่น นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เห็นว่าบุคคลเข้าสู่วัยรุ่นเมื่อมีความสามารถในการใช้เหตุผล เข้าใจสัญลักษณ์สิ่งที่เป็นนามธรรมและมีกลวิธีในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ จากงานนี้จะเห็นได้ว่า เมื่อเด็กมีพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจพ้นไปจากการคิดแบบรูปธรรม สามารถรู้และเข้าใจเรื่องต่าง ๆ แม้สิ่งนั้นมิได้ปรากฏอยู่ตรงหน้า คิดในสิ่งที่เป็นนามธรรม และคิดที่จะคิด ก็แสดงให้เห็นว่าความคิดของเด็กได้พัฒนาไปในเชิงคุณภาพและเป็นสัญญาณบ่งถึงการเป็นวัยรุ่น แต่แนวคิดนี้ก็ยังมีข้อกังขาอยู่หลายประเด็น เป็นต้นว่าการวัดการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการทางสมองของเด็กเป็นเรื่องยาก กระบวนการดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นอย่างกะทันหันแต่พัฒนาไปทีละน้อยจึงมีปัญหว่า ณ ตรงจุดใดจึงถือว่าเป็นจุดที่เด็กเป็นวัยรุ่น และตรงจุดใดที่ถือว่าเป็นจุดสิ้นสุดของวัยรุ่นและก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีคำถามอีกว่าพัฒนาการทางปัญญาดำเนินไปอย่างสอดคล้องกันหรือไม่กับพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ของชีวิต เช่นทางด้านร่างกายและสังคม และสามารถทำให้ดำรงชีวิตในทุกด้านอย่างปกติสุขหรือไม่และหากใช้พัฒนาการทางปัญญาเป็นเกณฑ์ ผู้ใหญ่ที่ยังมีพัฒนาการทางปัญญาไม่ถึงขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรมจะถือว่าเป็นผู้ใหญ่หรือไม่ เนื่องจากแนวคิดของนักปัญญานิยมเป็นแนวคิดที่เห็นไม่ชัดเจนจึงยังคงมีข้อมูลจำกัดอยู่มากในการนิยามวัยรุ่น

3. แนวคิดด้านสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาใช้มาตรฐานหลายอย่างในการนิยามการเข้าสู่วัยรุ่นและการสิ้นสุดวัยรุ่น ด้วยการใช้เกณฑ์ผสมเช่นนี้นักสังคมวิทยาจึงระบุว่า การแตกเนื้อหนุ่มสาวหรือการพัฒนาไปสู่การบรรลุนิติภาวะทางเพศเป็นจุดเริ่มของการเข้าสู่วัยรุ่น แต่ด้วยซึ่งการสิ้นสุดของวัยรุ่นกลับใช้เกณฑ์ทางสังคม ซึ่งเกณฑ์นี้จะแปรไปตามบริบทและวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ดังนั้นการสิ้นสุดวัยรุ่นของคนในแต่ละสังคมจึงไม่ได้อยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน แต่จะขึ้นอยู่กับความคาดหวังของสังคมซึ่งวัยรุ่นนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นิยามของวัยรุ่นในทัศนะของนักสังคมวิทยาก็ยังคงกำกวมอยู่เช่นกัน

4. แนวคิดด้านจิตวิทยาพัฒนาการ นักวิชาการบางกลุ่มใช้เกณฑ์ง่าย ๆ ในการนิยามวัยรุ่น นั่นคือ การใช้อายุปฏิทิน ตามที่นักจิตวิทยาพัฒนาการระบุไว้ คือ วัยรุ่นเป็นวัยที่มีอายุระหว่าง 13 – 19 ปี โดยประมาณ การนิยามโดยใช้อายุปฏิทินนี้ง่ายแต่ไม่ยืดหยุ่น อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการเริ่มต้นและการสิ้นสุดของวัยรุ่นได้มาก อย่างน้อยตามหลักการข้อหนึ่งของการพัฒนาการก็ได้รับชัดว่า อัตราการเจริญเติบโตของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ดังนั้นเด็กอายุ

13 ปี เท่ากัน คนหนึ่งอาจเป็นวัยรุ่นด้วยการปรากฏลักษณะต่าง ๆ ตามนิยามของวัยรุ่นแล้วในทุกด้าน แต่อีกคนหนึ่งยังไม่เป็นวัยรุ่น โดยยังคงมีลักษณะเป็นเด็กอยู่ทั้งร่างกาย สติปัญญาและสังคม ยิ่งไปกว่านั้นหากเด็กอายุ 13 ปี ที่ออกมาหางานทำ รับผิดชอบตนเองและอาจรับผิดชอบครอบครัวด้วย จะยังเป็นวัยรุ่นหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบกับคนอายุ 21 ปี ซึ่งเรียนอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาและยังต้องพึ่งพิงพ่อแม่ทุกด้าน

5. แนวคิดด้านกฎหมายและมานุษยนิยม แนวคิดนี้มาจากนักกฎหมายและนักมานุษยนิยม โดยเห็นว่าวัยรุ่นเป็นวัยของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งช่วงนี้จะสั้นยาวต่างกันแล้วแต่ความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่ถูกมองว่าเป็นเวลาของการเรียนรู้ ซึ่งหมายรวมถึงการเรียนรู้ที่จะตัดสินใจและเรียนรู้ที่จะทำผิดได้ โดยที่การทำผิดนั้นจะต้องเป็นเพียงความผิดเล็กน้อยซึ่งสามารถแก้ไขได้และไม่ส่งผลเสียหายที่รุนแรงตามมาในระยะยาว และเนื่องจากกระบวนการเติบโตของวัยรุ่นเข้าสู่วัยผู้ใหญ่เป็นกระบวนการที่ค่อยดำเนินไปทีละน้อย วัยรุ่นจึงค่อย ๆ เรียนรู้ที่จะรับผิดชอบในสิ่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้นทีละอย่างและสิ่งนี้ถูกกำหนดว่าเป็นเสรีภาพ นักคิดตามแนวทฤษฎีนี้เห็นว่า วัยรุ่นนั้นสมควรได้รับการปกป้องไม่ให้อำนาจรับภาระทั้งหมดที่ถือว่าเป็นภาระของผู้ใหญ่ทั้งหมดในคราวเดียว แต่ต้องได้รับการผ่อนปรนให้เรียนรู้ที่จะรับภาระนั้นตามระดับของความเหมาะสม ทั้งทางกฎหมายและทางจริยธรรม การผ่อนปรนให้กระทำการกิจของผู้ใหญ่จะกระทำโดยคำนึงถึงอายุเป็นสำคัญ ดังนั้นในช่วงอายุหนึ่ง ๆ วัยรุ่นจะมีสิทธิและหน้าที่ที่เท่าเทียมกับผู้ใหญ่ในบางภารกิจ เช่น ในประเทศไทยเด็กอายุ 15 ปี จะต้องทำบัตรประชาชนเพื่อมีสิ่งระบุตัวเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่ยังจดทะเบียนสมรสเองไม่ได้หากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองจนกว่าจะอายุ 20 ปี จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบที่ต้องทำบัตรแสดงตัวกำหนดไว้เมื่ออายุ 15 ปี แต่ความรับผิดชอบที่จะกำหนดการสมรสของตนเองต้องอายุ 20 ปีไปแล้ว นอกจากตัวอย่างที่ยกมาแล้ว ยังมีภารกิจอีกหลาย ๆ อย่างที่วัยรุ่นจะได้เรียนรู้เพื่อจะเป็นผู้ใหญ่ทีละช่วง เช่น การใช้แรงงานเพื่อประกอบอาชีพ การกระทำผิดและต้องขึ้นศาลตามกฎหมาย หรือการได้รับใบอนุญาตขับขีรถยนต์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และการเกณฑ์ทหารของเพศชาย เป็นต้น ช่วงเวลาของวัยรุ่นตามแนวคิดนี้จึงเป็นวัยของการเรียนรู้ การทดลอง การฝึกหัด การค้นพบ ข้อบกพร่องของตนเองและรับผิดชอบต่อภาระต่าง ๆ ทีละน้อย ซึ่งเป็นกระบวนการของการพัฒนาและเติบโตจากเด็กไปเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่ง ช่วงของวัยรุ่นจะสิ้นสุดลงเมื่อมีสิทธิและหน้าที่ทุกด้านของชีวิตตามกฎหมาย สามารถรับผิดชอบตนเองทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเรียน การงาน ครอบครัว และจริยธรรมด้วยเหตุนี้การสิ้นสุดของวัยรุ่นจึงมิได้สิ้นสุดทุกด้านลงพร้อมกัน แต่จะดำเนินไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะรับภารกิจทั้งหมดของผู้ใหญ่ได้

สรุปได้ว่า วัยรุ่น เป็นวัยเชื่อมต่อระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ช่วงอายุของวัยรุ่น พรพิมล เกียรติภากรินทร์ (2539) แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นเป็น 3 ช่วง คือ

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) เด็กหญิงจะเข้าสู่ช่วงอายุวัยรุ่นตอนต้นระหว่าง 13 - 15 ปี และเด็กชายจะอยู่ในช่วงระหว่าง 15 - 17 ปี เป็นช่วงที่ร่างกายของทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมบูรณ์ขึ้นมาก

2. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 15 - 18 ปี เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 17 - 19 ปี มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายลดน้อยลง

3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) เด็กหญิงมีอายุระหว่าง 18 - 20 ปี และเด็กชายจะมีอายุระหว่าง 18 - 21 ปี เป็นระยะที่พัฒนาการด้านต่าง ๆ เข้าสู่สภาวะอย่างสมบูรณ์แบบ

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545) แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นออกเป็น 3 ช่วง

1. วัยแรกเริ่ม ช่วงอายุประมาณ 12 - 15 ปี

2. วัยรุ่นตอนกลาง อายุประมาณ 16 - 17 ปี

3. วัยรุ่นตอนปลาย ช่วงอายุประมาณ 18 - 25 ปี

เพ็ญพิไล ฤทธาภรณ์ (2549) ได้แบ่งวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะคือ

1. วัยรุ่นตอนต้น อายุ 11 - 14 ปี เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางร่างกาย และทางปัญญา

2. วัยรุ่นตอนกลาง อายุ 14 - 15 ปี เป็นระยะที่มีการปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงใหม่

3. วัยรุ่นตอนปลาย อายุ 18 - 21 ปี เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนจากการเป็นเด็กสู่การเป็นผู้ใหญ่

จะเห็นได้ว่า การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นนั้นจะมีผู้แบ่งช่วงที่แตกต่างกันออกไป จึงเป็นการยากที่จะกำหนดให้แน่นอนลงไป

พัฒนาการของวัยรุ่น

พัฒนาการของเด็กวัยรุ่นแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. พัฒนาการทางร่างกาย การเจริญเติบโตหรือการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายในวัยรุ่นเป็นไปในอัตราที่รวดเร็วทั้งในเพศชายและเพศหญิง เด็กจึงมักจะวิตกกังวลและปรับตัวไม่ทัน โดยจะเป็นการเจริญเติบโตทั้งส่วนภายนอกที่มองเห็นได้ง่าย เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก รูปหน้า ส่วนสัดของร่างกาย เป็นต้น และการเปลี่ยนแปลงในระบบอวัยวะภายใน เช่น การทำงานของต่อมบางชนิด

โครงการคุกแข็งแรงขึ้น การผลิตเซลล์สืบพันธุ์ในเด็กชาย การมีประจำเดือนของเด็กหญิง เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของวัยรุ่นด้วย

2. พัฒนาการทางอารมณ์ ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตทางร่างกายทั้งภายในและภายนอกกระทบกระเทือนแบบแผนอารมณ์ของเด็กวัยรุ่น ทำให้เด็กมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน อ่อนไหว มีความเข้มของอารมณ์สูง อารมณ์รุนแรง ไม่มั่นคง การควบคุมอารมณ์ยังไม่ดีนัก การที่เด็กวัยรุ่นมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายอาจมีสาเหตุมาจาก เป็นช่วงเปลี่ยนวัย, ร่างกายเติบโต เป็นหนุ่มสาวเต็มที่ ต้องปรับตัวในเรื่องการวางตัวในสังคมกับเพื่อนต่างเพศ เด็กจะต้องเลือกอาชีพ เพื่อเตรียมตัวสำหรับประกอบอาชีพในวัยผู้ใหญ่ และสภาพปัจจุบันของสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม วัยรุ่นต้องช่วยตนเองเร็วขึ้นเนื่องจากต้องออกจากความคุ้มครองของพ่อแม่ ครอบครัวมีขนาดเล็กลงทำให้ความอบอุ่นใจน้อยกว่าครอบครัวใหญ่ เป็นต้น

3. พัฒนาการทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของวัยรุ่นถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญ เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเจตคติและพฤติกรรมทางสังคมทุกอย่าง วัยรุ่นต้องการอิสระ เสรีภาพในด้านการคบเพื่อน การเที่ยวเตร่ เมื่อวัยรุ่นรู้สึกว่าคุณค่าความมั่นใจ พวกเขาจะชดเชยความรู้สึกนั้นด้วยการหันเข้าหาเพื่อน เด็กวัยรุ่นมักมีพฤติกรรมต่อต้านและไม่ค่อยอยากสนทนากับสมาชิกในบ้าน แต่อยากคุยกับเพื่อนมากกว่าเพราะรู้สึกเป็นอิสระ จะพูดคุยกันอย่างไร แบบใดก็ได้ เด็กวัยรุ่นจะให้ความสำคัญต่อการคบเพื่อนและกลุ่มเพื่อนมาก ถ้าเขาได้รับการปฏิเสธจากเพื่อนเขาจะเสียใจมากจนสามารถทำอันตรายตนเองได้ ดังนั้นการปรับตัวให้เข้ากับสังคมถือเป็นงานพัฒนาการที่ยากที่สุดของเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวให้เข้ากับเพศตรงข้าม เด็กมีความพยายามที่จะหาเอกลักษณ์ของตนเองให้ได้ เพื่อจะได้มีความมั่นใจในตัวเอง และพร้อมที่จะก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่

4. พัฒนาการทางสติปัญญา สติปัญญาเป็นความสามารถทางสมองของบุคคล ซึ่งแสดงออกในด้านการคิด การเรียนรู้ การแก้ปัญหา ในระยะวัยรุ่นเด็กมีความเจริญเติบโตทางสมองถึงขีดเต็มที่ จึงสามารถคิดได้ในทุก ๆ แบบและทุก ๆ แบบของวิธีคิด หากเด็กได้รับการศึกษาอบรมมาตามขั้นตอนด้วยดี ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กจะแสดงความสามารถอย่างเห็นได้ชัด และยังพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญาของเด็กกับตัวแปรอื่นอีกหลายตัวได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว, วัฒนธรรมในสังคมไทยมีการอบรมสั่งสอนให้เชื่อฟังไม่ให้ขัดแย้งทำให้เด็กไทยไม่มีความคิดสร้างสรรค์, ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และขนาดของครอบครัว

สุชา จันทน์อม (2544, หน้า 74) สรุปพัฒนาการของวัยรุ่นออกเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. บรรดาคนที่สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน ทั้งที่เป็นเพศเดียวกันและต่างเพศ

2. มีความสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมกับเพศของตน และเรียน บทบาทของผู้ใหญ่ทั้งชายหญิง เด็กวัยรุ่นชายจะเรียนบทบาทของผู้ใหญ่ที่เป็นชาย เด็กวัยรุ่นหญิงจะเรียนบทบาทจากผู้ใหญ่ที่เป็นหญิง

3. สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ต้องการเป็นอิสระ ไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่ เอาใจใส่ตนเหมือนครั้งเป็นเด็ก สามารถช่วยตัวเองได้

4. มีการเตรียมตัวเพื่อเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญา ความสามารถและความถนัดของตน

5. เตรียมตัวที่จะเป็นพลเมืองดีโดยอาศัยการศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองดี

6. ยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อขัดแย้งของบิดามารดา เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน

7. มีความเข้าใจในคุณค่าและรู้จักเลือกตัดสินใจ เลือกคุณค่าหรือสิ่งที่ตนควรถือเป็นหลักในการดำรงชีวิต

8. รู้จักรับผิดชอบในการใช้จ่ายเป็นอย่างดี มีการเตรียมตัวเพื่อการแต่งงานและชีวิตครอบครัว

ความหมายของเด็กกระทำผิดหรือเด็กเกเร

สุชา จันทน์เอม (2544) ให้ความหมายไว้ว่า เด็กกระทำผิดหรือเด็กเกเร หมายความว่าเด็กที่กระทำผิดอาญา รวมทั้งเด็กที่กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดสำหรับเด็ก แต่ถ้าเด็กที่อายุต่ำกว่า 7 ปีกระทำความผิดอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ (ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 มาตรา 73) ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าเด็กที่มีอายุไม่เกิน 7 ปีนั้นยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะแยกแยะว่าอะไรผิดและอะไรถูก

โอฬาร เอี่ยมประภาส (2541) กล่าวว่า เด็กและเยาวชนกระทำผิด หมายความว่า การกระทำของเด็กและเยาวชนที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด รวมทั้งที่เด็กและเยาวชนกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดสำหรับเด็กและเยาวชน

สุสารี วิวัฒน์สุกร (2544) กล่าวว่า วัยรุ่นที่กระทำผิด หมายถึง การกระทำของวัยรุ่นที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด สำหรับทางวิชาการยังไม่ถือว่าวัยรุ่นเหล่านี้เป็นอาชญากร แต่ก็มีบุคคลไม่น้อยที่ยึดถือและเชื่อว่าวัยรุ่นกระทำผิดเพราะสันดานไม่ดี มีความชั่วร้ายมาแต่กำเนิด

สรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนกระทำผิด หมายถึง การกระทำของเด็กและเยาวชนที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด

ชนิดของเด็กเกร

เด็กเกรแยกออกได้เป็นสองพวก คือ (Kvaraceus, 1958 อ้างถึงใน สุชา จันทน์เอม, 2544)

1. เด็กเกรชั่วครั้งชั่วคราว (Pseudo-Delinquents) ได้แก่เด็กที่ประพฤติดีแต่ที่สังคมยอมรับเพียงชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น เด็กเหล่านี้ทำความผิดเป็นครั้งคราวแล้วกลับตัวใหม่ได้ เช่น ในขณะที่เด็กไปเชียร์ฟุตบอล เด็กอาจแสดงความก้าวร้าวออกมาบ้าง แต่หลังจากนั้นก็กลับเป็นปกติ เด็กจำพวกนี้มีอยู่มากในทุก ๆ สังคม

2. เด็กเกรแท้ (True-Delinquents) เป็นเด็กที่ปรับตัวไม่ได้และเคยได้รับความกระทบกระเทือนทางอารมณ์มาก เด็กพวกนี้มักทำความผิดซ้ำแล้วซ้ำอีกจนคิดเป็นนิสัย และมักจะกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย เช่น ปรักอบอาชญากรรม เป็นต้น แบ่งเป็นพวกย่อย ๆ ได้ดังนี้คือ

2.1 พวกที่ได้รับความกระทบกระเทือนทางอารมณ์ หรือพวกที่เป็นโรคประสาท (The Emotionally Disturbed and Neurotic Delinquent) ได้แก่พวกที่ผู้ปกครองขัดใจจนเกินไป ทำให้เด็กหาทางแสดงพฤติกรรมที่เกรออกมา และเป็นพวกที่มีความตึงเครียด มีความขึงคับใจตลอดเวลา จึงมีพฤติกรรมก้าวร้าวเกร

2.2 พวกแก่สังคม (The Socialized Delinquent) ได้แก่พวกที่ชอบแสดงความเก่งหรือความดีเด่นของตนออกมา และในหมู่พวกของตนจะเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง อย่งไรก็ดี พฤติกรรมดังกล่าวนี้ไม่ได้เกิดจากอารมณ์รุนแรงหรือความกระวนกระวายใจแต่อย่างใด เพียงแต่ต้องการแสดงออกเท่านั้น

2.3 พวกอ่อนสังคม (The Unsocial Delinquent) พวกนี้มักจะแสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวต่อบุคคลที่เป็นศัตรูกับตนเท่านั้น เป็นพวกที่ชอบอยู่คนเดียว ไม่ชอบรวมหมู่รวมพวก แม้แต่กับพวกเกรด้วยกัน พวกนี้ความจริงเป็นพวกที่มีความปลอดภัยและได้รับการเลี้ยงดูดีพอสมควร

เราสามารถแบ่งบุคลิกภาพของเด็กเกรออกเป็น 3 พวก ได้แก่

1. พวกอันธพาลทางสังคม (Social Delinquents) พวกนี้มีลักษณะต่อต้าน โดยเลียนแบบจากเพื่อน ๆ ทำผิดโดยไม่รู้สึว่าเป็นสิ่งเสียหาย ไม่มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีนิสัยโผงผาง ก้าวร้าว ขาดการควบคุมตนเอง ขาดความเชื่อมั่น และมีข้อขัดแย้งภายในจิตใจมาก

2. พวกปรับตัวเองไม่ได้ (Maladjusted) โดยมากเป็นพวกอยู่ในสลัมย่านคนจน พวกที่ออกจากโรงเรียนตั้งแต่อายุน้อย หรือเป็นบุตรคนสุดท้องของครอบครัวใหญ่ มีความก้าวร้าวมาก มักชอบทำผิดเพียงคนเดียว

3. พวกบุคลิกภาพปกติ (Normal Personality) อยู่โรงเรียนมีความประพฤติดี มาจากครอบครัวที่ดี แต่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ทำให้เกิดนิสัยอันธพาลแต่ไม่รุนแรง เมื่อได้รับการฝึกอบรมจะกลับตัวได้อย่างเร็ว

สาเหตุของการกระทำผิดของวัยรุ่น

1. สาเหตุจากตัวผู้กระทำผิดเอง ได้แก่

1.1 พันธุกรรมหรือสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ ทำให้เด็กเกิดมาจิตใจบกพร่อง ซึ่งเป็นผลร้ายต่อเด็ก เพราะจะทำให้เขาไม่สามารถใช้สติปัญญาไตร่ตรองยับยั้งหรือหักห้ามใจต่อต้านกับสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ได้

1.2 ความพิการหรือโรคภัยไข้เจ็บ อาการของโรคอาจทำลายสุขภาพและจิตใจของเด็กได้ บางรายทำให้เกิดโรคประสาทและเกิดปมด้อยขึ้น ในทางจิตวิทยาเด็กพวกนี้จะเกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ มักมองโลกในแง่ร้าย เห็นผู้อื่นเป็นศัตรู หรือเข้าใจผิดคิดว่าถูกดูหมิ่น ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองโดยเกิดความรู้สึกอยากแสดงฤทธิ์เดชใจทางชั่วร้ายอยู่แล้ว

1.3 ภาวะแห่งจิตใจ เด็กวัยรุ่นอยู่ในสภาพเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือที่เรียกว่าวัยรุ่นนั้นมักมีอาการรุนแรง ฉุนเฉียว โกรธง่าย ชอบแสดงออกซึ่งพฤติกรรมในลักษณะที่เป็นภัยต่อผู้อื่นได้ในบางโอกาส แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นกับความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อมด้วย

1.4 สติปัญญาและการศึกษา มนุษย์เกิดมามีสติปัญญาและความเฉลียวฉลาดแตกต่างกัน บางคนโง่เขลาแต่ก็พอช่วยตัวเองได้ บางคนปัญญาทึบเรียนไม่ทันเพื่อน เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ส่งผลให้หนีโรงเรียนและกลายเป็นเหยื่อแห่งความชั่วร้ายโดยอาจถูกชักจูงให้เห็นผิดเป็นชอบและกลายเป็นผู้กระทำผิดไป

1.5 สัญชาตญาณ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยไม่มีใครสั่งสอน หรืออบรมให้ เช่น ความอยากรู้อยากเห็น ความอยากรู้อยากลอง หรือสัญชาตญาณทางกามารมณ์ เป็นต้น ล้วนแต่เป็นสิ่งที่อาจเป็นสาเหตุให้เด็กกระทำผิดได้

2. สาเหตุทางครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญอันดับแรกที่จะสร้างลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของเด็ก หากสภาพครอบครัวเป็นครอบครัวที่อบอุ่น บิดามารดามีความห่วงใยในตัวลูก โดยการเอาใจใส่อุปการะเลี้ยงดูและพยายามอบรมบ่มนิสัยในทางดีงามให้แก่ลูก และทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูก ย่อมทำให้เด็กเกิดความรักพ่อแม่ มีความอบอุ่นทำให้เด็กเจริญเติบโตด้วยดี แต่ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวที่ไม่ปรองดองหรือแตกแยก เช่น ครอบครัวที่บิดามารดาทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ หรือครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้าง หรือครอบครัวที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต ครอบครัว

ที่บิดามารดาติดยาเสพติด สุรา การพนัน ครอบครัวที่บิดามารดาปล่อยปละละเลยในการควบคุมดูแล และครอบครัวมีบุตรมากเกินไปและยากจน เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเพราะครอบครัวเหล่านี้เป็นครอบครัวที่ขาดความพร้อมในการอุปการะเลี้ยงดู ขาดความรักความอบอุ่น ความเข้าใจ เป็นครอบครัวที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการของเด็กหรือเยาวชน หรือเป็นครอบครัวที่เป็นแบบอย่างในการกระทำความผิด เช่น บิดามารดาทะเลาะวิวาท ค่ำทอง หรือทำร้ายร่างกายกันเสมอ จะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายและอาจจะกลายเป็นคนที่มีพฤติกรรมขาดความซื่อสัตย์ ขอบการทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น หรือมีนิสัยเกะกะเกราะรานบุคคลทั่วไป ส่วนครอบครัวที่แตกแยกหรือบิดามารดาหย่าร้าง ก็จะทำให้เด็กหรือเยาวชนขาดความรักความอบอุ่น เกิดปมด้อย สภาพจิตใจเสื่อมโทรม พยายามหาสิ่งชดเชยและอาจแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่เป็นปัญหา จนถึงขั้นกระทำความผิด บางครั้งครอบครัวที่เข้มงวดกับเด็กมากเกินไป ก็อาจเป็นสาเหตุให้เด็กกระทำความผิดได้ เช่น ครอบครัวที่พ่อแม่คาดหวังกับลูกมาก ก็มักจะใช้วิธีการบังคับอย่างเข้มงวด ซึ่งเกินกว่าสภาพหรือความสามารถของลูกที่จะทำได้ เมื่อลูกไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง พ่อแม่ก็มักจะใช้วิธีการลงโทษลูก ก่อให้เกิดความกดดันทางด้านอารมณ์ส่งผลให้ลูกมีภาวะอารมณ์และพฤติกรรมที่เป็นปัญหา สภาพบ้านแตกและความล้มเหลวของครอบครัวในอนาคที่จะทำให้เด็กรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และการให้ความรักใคร่ใยดีไม่เพียงพอหรือให้ผิดทาง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการทำให้เกิดปัญหาเด็กกระทำความผิด

3. สาเหตุทางเศรษฐกิจ

ความยากจนเป็นสาเหตุหนึ่งที่บีบบังคับให้เราจำเป็นต้องกระทำความผิดฐานประทุษร้ายต่อทรัพย์ หรืออาจกล่าวได้ว่าความจนเป็นต้นเหตุแห่งอาชญากรรมอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะมนุษย์จำเป็นต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของชีวิต การเด็กที่เกิดมาในครอบครัวที่ยากจนอาจทำให้เด็กมีทัศนคติว่าตนมิได้รับความเป็นธรรมจากสังคมเพราะครอบครัวของตนยากจน ประกอบกับมีปัญหาทางการเงิน หรือขาดปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีพ บางครั้งเด็กหรือเยาวชนอยากได้ทรัพย์บางอย่างที่เด็กคนอื่นมี แต่ตนไม่มีเพราะความยากจนของครอบครัว ก็จะลักขโมยของผู้อื่นเพราะความอยากได้

4. สาเหตุจากปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม

สภาพแวดล้อมในชุมชนมีอิทธิพลผลักดันให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด สาเหตุจากปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น

4.1 การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ส่งผลทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ประกอบเป็นเหตุของอาชญากรรม ได้แก่ ปัญหาความยากจนของประชาชน ปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้น ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม และปัญหาการว่างงาน เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและศีลธรรม อันเป็นมูล

ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มปรับพฤติกรรมมีแนวโน้มพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงจากระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภูมิภัทร ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2547) ศึกษาผลของโปรแกรมแนะแนวกลุ่มต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและเปลี่ยนเจตคติต่อพฤติกรรมการทะเลาะวิวาทของเด็กและเยาวชนชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนบ้านมุกดา กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กและเยาวชนชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนบ้านมุกดา ที่มีคะแนนทักษะชีวิตและคะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมการทะเลาะวิวาทต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของกลุ่ม จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 12 คน กลุ่มควบคุม 12 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมแนะแนวกลุ่มจำนวน 15 ครั้ง ครั้งละประมาณ 90 นาที ผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมแนะแนวกลุ่มมีคะแนนทักษะชีวิตและคะแนนเจตคติต่อพฤติกรรมการทะเลาะวิวาทสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมแนะแนวกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมแนะแนวกลุ่มมีคะแนนทักษะชีวิตและคะแนนเจตคติต่อพฤติกรรมการทะเลาะวิวาทสูงกว่าเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมแนะแนวกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Lashawn (2007) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับผู้ปกครอง และของวัยรุ่นเดียวกันกับการตัดสินใจของเด็กหญิงที่กระทำผิดกฎหมาย โดยประชากรที่ศึกษาเป็นวัยรุ่นจำนวน 102 คนที่อยู่ในโปรแกรมการปรับพฤติกรรมตามคำสั่งศาลในเมืองมาคอน รัฐจอร์เจีย โดยแต่ละคนทำแบบสอบถามการตัดสินใจ, แบบสอบถามถึงอิทธิพลของคนกลุ่มวัยเดียวกัน และแบบสอบถามสถานะของผู้ปกครอง ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างการตัดสินใจและอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างความขัดแย้งกับผู้ปกครอง การเป็นคนปฏิเสธสังคมกับการตัดสินใจของเด็กหญิงที่กระทำผิด

Maphila (2000) ศึกษารูปแบบแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept) ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบแนวคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กที่กระทำผิด และเปรียบเทียบกับวัยรุ่นที่ไม่ได้กระทำผิดกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเด็กที่กระทำผิดจำนวน 20 คนและเด็กวัยรุ่นทั่วไป 20 คน โดยให้ทำแบบวัดแนวคิดเกี่ยวกับตนเองของวัยรุ่น (The Adolescent Self-Concept Scale) ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กที่กระทำผิดกฎหมายแตกต่างจากเด็กวัยรุ่นที่ไม่ได้ทำผิดกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังพบว่าในกลุ่มของเด็กที่กระทำผิดกฎหมายมีแนวคิดเกี่ยวกับตนเองที่ต่ำ

Johnson (2007) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมและความเชื่อของเด็กและวัยรุ่นที่กระทำผิดและวัยรุ่นที่ไม่ได้กระทำผิดกฎหมาย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่ไม่เคยกระทำผิดกฎหมายจำนวน 117 คน และนักเรียนที่กระทำผิดกฎหมายอีก 78 คน ทำแบบประเมินตนเอง

ฐานเบื้องต้นที่จะก่อให้เกิดอาชญากรรมโดยอาชญาได้ง่ายขึ้น เพราะสภาพแวดล้อมชักจูงให้เด็กและเยาวชนหันไปสู่อบายมุขและอาชญากรรมนั่นเอง

4.2 การศึกษาอบรม โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นสถาบันที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบในการเสริมสร้างชีวิตจิตใจและอนาคตของเด็กและเยาวชน ดังนั้น ครูอาจารย์จะต้องพยายามกวัดจั้นความประพฤติให้เด็กอยู่ในระเบียบวินัย และมีการติดต่อร่วมมือประสานงานกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี อีกประการหนึ่งคือปัญหาเรื่องสถานที่เรียนไม่พอหรือขาดแคลนครูอาจารย์ ทำให้เด็กไม่มีที่เรียน กลายเป็นเด็กเร่ร่อนจรจัด ลักเล็กขโมยน้อย หรือเมื่อเรียนจบแล้วเด็กหรือเยาวชนหางานไม่ได้ต้องกลายเป็นคนว่างงาน

4.3 เด็กและเยาวชนหันหลังและห่างเหินต่อศาสนา มนุษย์เกิดมาจะต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดยึดไว้เป็นหลักในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ศาสนาจะเป็นแนวทางให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุข ปัจจุบันคนสมัยใหม่หลงเพลิดเพลินอยู่กับความนิยมทางวัตถุมักจะทิ้งคำสอนของศาสนาด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งงมงายและล้าสมัย ทำให้ขาดที่ยึดเหนี่ยวทางใจที่จะให้ความมั่นคงเพื่อฟันฝ่าอุปสรรคและมรสุมทั้งหลายของชีวิต อีกทั้งยังมีความเข้าใจในแก่นแท้ของหลักธรรมผิดไป ทำให้เด็กและเยาวชนพลอยเสื่อมศรัทธาต่อศาสนาไปด้วยและขาดที่ยึดเหนี่ยวทางใจ อันเป็นเหตุให้ง่ายต่อการกระทำผิดยิ่งขึ้น

4.4 สภาพถิ่นที่อยู่ การขาดที่ทำกินหรือทำกินไม่ได้ผลและโอกาสในการหางานทำในกรุงเทพฯ มีมาก ทำให้คนชนบทอพยพเข้ามาทำกินในกรุงเทพฯ และตามเมืองใหญ่ ทำให้เกิดการแออัดในเรื่องที่อยู่อาศัยและปัญหาอย่างอื่นก็ตามมา เช่น การจราจรติดขัด การว่างงาน ที่อยู่อาศัยกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม ปราศจากระเบียบ ขาดสถานที่ที่เด็กจะอาศัยเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ เยาวชนวัยรุ่นส่วนใหญ่จึงมีเวลาว่างมาก ทำให้เด็กใช้ไปในทางที่ไม่เป็นสาระหรือไม่ก็หันไปหา การพนันหรืออบายมุขต่าง ๆ จนอาจกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาด้านความประพฤติ หรือการที่เด็กต่างจังหวัดหลังไหลเข้ามาเพื่อการศึกษาในเมืองหลวงอาจปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ที่แตกต่างจากของเดิมไม่ได้เพราะอยู่ห่างไกลจากผู้ปกครอง อาจทำให้นุคลิกภาพบกพร่องได้ รวมทั้งการพ่ายแพ้ต่อความเขี้ยววนในเมืองหลวง

4.5 สถานเริงรมย์เป็นแหล่งอบายมุขต่าง ๆ มีส่วนที่ทำให้เด็กและเยาวชนเสียคน เพราะถึงจะรู้ว่าสถานเริงรมย์เป็นแหล่งอบายมุขแต่ก็เป็นสิ่งล่อใจให้เด็กและเยาวชนหลงเพลิดเพลินทำให้เสียคนได้ง่าย เพราะเด็กหรือเยาวชนมักไปมั่วสุมในแหล่งเริงรมย์ที่เป็นแหล่งอบายมุข เพราะเมื่อเด็กหรือเยาวชนเคยเข้าไปเที่ยวสถานเริงรมย์ครั้งหนึ่งแล้วก็มักจะหาทางเข้าไปเที่ยวอีกให้ได้ เมื่อไม่มีเงินก็มักหาเงินโดยทุจริต เช่น การลักขโมย เป็นต้น

4.6 ผู้ใหญ่กระทำตัวอย่างไม่ดีให้เด็กเห็น เนื่องจากเด็กและเยาวชนยึดถือเอาผู้ใหญ่เป็นตัวอย่าง ดังนั้นเมื่อผู้ใหญ่ทำไม่ดีหรือไม่เหมาะสม เช่น มีกิริยาจาหยาบคาย มีความประพฤติเสื่อมเสีย ชอบดื่มสุราอาละวาด ดินยาเสพติด ลักลอบค้ำบ่อนการพนัน หรือคบเพื่อนนักเลง อันธพาล เป็นต้น เมื่อเด็กได้เห็นแต่สิ่งเหล่านี้ก็จะจดจำเป็นตัวอย่างและไปกระทำผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมายได้โดยง่าย

4.7 การขัดแย้งในทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามา มีอิทธิพลเหนือเยาวชนและวัยรุ่น มีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนกระทำตามโดยขาดการพิจารณาให้ถ่องแท้ ทั้งยังสำคัญผิดว่าอารยธรรมของแต่ละประเทศวัดกันด้วยความเจริญทางด้านวัตถุ เห็นว่าเป็นสิ่งโก้เก๋ เช่น เรื่องการแต่งกาย ความประพฤติ กิริยามารยาที่ไม่เหมาะสมและไม่เรียบร้อยต่าง ๆ ทำให้เกิดความฟุ้งเฟ้อ กระทำผิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ผิดศีลธรรม และกลายเป็นความผิดทางกฎหมายขึ้นด้วย

4.8 การคบเพื่อน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชน เพราะถ้าพวกเขาได้เพื่อนที่มีความประพฤติไม่ดีแล้ว อาจชักจูงให้เด็กหรือเยาวชนนั้นประพฤติเสียหายหรือเสียคนได้ โดยเฉพาะเด็กที่หมดที่พึ่งทางบ้าน หรือเด็กที่พ่อแม่ไม่พยายามเข้าใจปัญหาของลูกยอมทำให้เด็กหันไปพึ่งนอกบ้านแทน และอาจได้เพื่อนไม่ดีชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เช่น ขวนขวายโรงเรียน เที้ยวในสถานเริงรมย์ซึ่งเป็นแหล่งอบายมุข เล่นการพนัน เสพยาเสพติด เป็นต้น เมื่อไม่มีเงินเที่ยวเพื่อนก็ขู่ว่าให้มอมย ดังนั้นการคบเพื่อนที่ไม่ดีจึงเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการก่อให้เกิดปัญหาเด็กกระทำผิดและก่ออาชญากรรม

4.9 การเสพยาเสพติดให้โทษ จากพิษภัยของยาเสพติดเมื่อเสพไปนาน ๆ แล้วจะทำให้ลายสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจให้เสื่อมโทรม เป็นสาเหตุแห่งการกระทำผิดอื่น ๆ ด้วย เนื่องจากต้องหาเงินมาซื้อด้วยราคาแพง ถ้าไม่มีเงินก็ต้องลักขโมยหรือวิ่งราว ปล้นหรือชิงทรัพย์

4.10 หนังสือพิมพ์และหนังสืออ่านเล่นทั่วไป การเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ในด้านอาชญากรรมบางฉบับได้บรรยายถึงวิธีการหรือแผนของอาชญากรอันเป็นแนวทางให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่างกระทำตามได้ เพราะเป็นการส่งเสริมความเก่งกาจของคนร้ายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ส่วนหนังสืออ่านเล่นบางประเภทหนักไปในทางลามกอนาจารก่อให้เกิดการชั่วช้ำและเป็นการเพาะนิสสัยที่ไม่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งยังห่อหุ้มด้วยสติปัญญาและความรู้สึกที่รับผิดชอบได้ง่าย ทั้งเป็นสิ่งที่โน้มแน้วให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดกฎหมายต่อไปได้

4.11 ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อดังกล่าวอาจมีลักษณะไปในทางที่ไม่ดีไม่งาม เช่น เรื่องคนหลายคนรวมทำร้ายคน ๆ เดียว หรือการลอบฆ่าอย่างทารุณ หรือเรื่องกามารมณ์คบชู้ เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีสำหรับเด็กที่ยังอ่อนต่อความคิด ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรเป็นอะไร เป็น

เรื่องจริงหรือสมมติ และเป็นเรื่องที่สามารรถฝังอยู่ในจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดของเด็กได้ ทั้งเป็นสาเหตุให้เด็กหรือเยาวชนจำไปเป็นตัวอย่างในการกระทำอันผิดกฎหมายได้

ความเป็นมาของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของเด็กที่กระทำผิดมาโดยตลอด และเห็นว่าบทบัญญัติของกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องยังมีข้อบกพร่องและมีอุปสรรคอยู่หลายประการ ทั้งกฎหมายที่บัญญัติไว้ก็เฉพาะสำหรับการปฏิบัติต่อเด็กหลังจากศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว ส่วนวิธีปฏิบัติต่อเด็กในระหว่างที่ถูกจับกุม และระหว่างการพิจารณาคดีไม่มีกฎหมายบัญญัติวิธีการไว้ เด็กจึงได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่กระทำความผิด ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมและมีผลเสียหายแก่เด็ก จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 โดยมีที่ทำการชั่วคราวอยู่ที่อาคารศาลแขวงพระนครใต้ (เดิม) ตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร ส่วนอาคารที่ทำการถาวร ได้ก่อสร้างขึ้นในที่ดินราชพัสดุใกล้ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ด้านถนนราชินี

การเปิดทำการศาลคดีเด็กและเยาวชน กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 นับเป็นการเริ่มต้นแห่งระบบการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้องเหมาะสม โดยแยกปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ทั้งกฎหมายได้บัญญัติให้มีการสืบเสาะ และพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ภาวะแห่งจิต และสิ่งแวดล้อมทั้งปวงไปพร้อมกับการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งจะทำให้ศาลได้ทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดก่อน แล้วจึงใช้มาตรการแก้ไขเด็กและเยาวชนด้วยวิธีการที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล ต่อมากระทรวงยุติธรรมได้เสนอปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2507

ต่อมารัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2535 โดยกฎหมายดังกล่าวได้เพิ่มบทบัญญัติให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดสากลที่ถือว่า ครอบครัวเป็นพื้นฐานอันสำคัญของชุมชน การดำรงอยู่ของครอบครัวหมายถึง การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของสมาชิกทุกคนในครอบครัว และปัญหาครอบครัวย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสภาพจิตใจของทุกคนในครอบครัว รวมทั้งกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนชื่อของศาล

คดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เป็นศาลเยาวชนและครอบครัว กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งตามมาตรา 275 บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ขึ้น ซึ่งมีผลให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเดิมอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของศาลเยาวชนและครอบครัว มาอยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงยุติธรรมตามมาตรา 36 ภายหลังจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมาสังกัดอยู่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการใหม่ โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ขึ้น มีผลทำให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้รับการยกฐานะเป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยให้มีอำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนราชการตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2545

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี ก่อตั้งเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2538 ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 เพื่อเป็นสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดระหว่างรอการพิจารณาคดีจากศาลจังหวัดชลบุรี แผนกคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

การทำงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

รววิทย์ ฤทธิพิศ (2548) กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนดังนี้

1. หน้าที่และความรับผิดชอบในทางด้านคดีอาญา

1.1 ควบคุมเด็กและเยาวชนผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดไว้ในระหว่างมีการสอบสวนหรือพิจารณาคดี ทั้งนี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีอำนาจควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ในสถานที่ควบคุมหรือจะให้ปล่อยชั่วคราว หรือจะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควรได้ ในการควบคุมตัวไว้จะต้องให้การศึกษา แก้ไข ฟื้นฟู หรือสงเคราะห์เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนได้กลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม ส่วนการปล่อยชั่วคราวอาจปล่อยโดยไม่มีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้

1.2 เมื่อสถานพินิจได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนจากพนักงานสอบสวนมาคุมตัวไว้แล้ว กฎหมายบัญญัติให้ทำการสืบเสาะและพินิจในเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษา

อบรม สุขภาพ สภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่

1.3 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนตลอดจนสาเหตุแห่งการกระทำความผิด และจัดทำรายงานให้แก่พนักงานสอบสวนเพื่อรวมในสำนวนการสอบสวนเสนอพนักงานอัยการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น และเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้วก็ต้องส่งรายงานพร้อมความเห็นต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อประกอบการพิจารณาคดีต่อไป

1.4 ดำเนินด้านสงเคราะห์ภายหลังปล่อย เช่น ปล่อยตัวกลับภูมิลำเนาเดิม หรือติดต่อบิดามารดา หรือผู้ปกครองให้มารับตัวเด็กหรือเยาวชน จัดหางานให้ทำ หรือจัดหาผู้อุปการะให้ในรายที่ไม่มีบิดามารดา ผู้ปกครองหรือญาติ

2. หน้าที่ทางด้านคดีแพ่ง เมื่อศาลคดีเด็กและเยาวชนได้รับคำฟ้อง หรือคำร้องขอใด ๆ ในทางแพ่งแล้วก็จะแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจทราบ ผู้อำนวยการสถานพินิจก็จะสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร และนำความเห็นเสนอศาลเพื่อประกอบการพิพากษาคดีในส่วนแพ่ง และผู้อำนวยการสถานพินิจจะเสนอความเห็นต่อศาลให้กำกับปกครอง หรือกำกับผู้ใช้อำนาจปกครองเพื่อที่จะคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์และทรัพย์สินของผู้เยาว์อีกชั้นหนึ่งก็ได้ และจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งของศาล

3. หน้าที่ในด้านการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

3.1 การสอนวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่

3.2 การสอนวิชาชีพ ได้แก่ ช่างไม้ ช่างยนต์ ช่างศิลป์

3.3 การพัฒนานิสัย จัดให้มีการอบรมด้านจริยธรรมเพื่อฟื้นฟูจิตใจ ให้กลับคนเป็นพลเมืองดี

3.4 การพัฒนาการกินอยู่หลับนอนให้ถูกสุขลักษณะ

นอกจากนี้ทางกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ด้วยการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน (Family and Community Group Conferencing) มาใช้โดยการนำชุมชนและครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้รับการฟื้นฟูกลับสู่ความเป็นอยู่ที่ดีหลังจากที่ได้รับโทษ (สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน, 2552 ก)

กิจกรรมที่ใช้ในการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน

กิจกรรมที่ใช้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้สำนึกและรับผิดชอบในการกระทำความผิดของตนในกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัว ได้แก่ การชดเชยค่าเสียหาย การบรรเทา

ความเสียหายที่ตนได้ก่อ การทำงานบริการสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัตราบุญคุณ ร่ายกลุ่ม การนำผู้ปกครองเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการดูแลแก้ไขเด็กและเยาวชน และเพื่อเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

มารยาท สุจริตวรกุล (2545) ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบเกสตัลท์ต่อความตระหนักรู้ในตนเองของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดชลบุรี ที่มีคะแนนในระดับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 หรือต่ำกว่าจากแบบวัดความตระหนักรู้ในตนเองจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน กลุ่มทดลองเข้ารับการให้คำปรึกษาแบบเกสตัลท์ โดยเข้าร่วมโปรแกรมคนละ 10 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง ผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนความตระหนักรู้ในตนเองเพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในระยะหลังทดลองและติดตามผล และมีค่าคะแนนความตระหนักรู้ในตนเองระยะหลังทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กและเยาวชนในกลุ่มนี้มีคะแนนความตระหนักรู้ในตนเองในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน

ชญานรณ ธนพานิช (2545) ศึกษาผลการให้คำปรึกษาทฤษฎีโปรแกรมภาษาประสาทสัมผัสต่อลักษณะมุ่งอนาคตของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี ที่มีคะแนนลักษณะมุ่งอนาคตต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน ดำเนินการทดลองเป็นรายบุคคลคนละ 2 ครั้ง ครั้งละ 45 - 60 นาที ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเยาวชนกลุ่มทดลองมีลักษณะมุ่งอนาคตในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริณี พูวุฒิ (2543) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้คะแนนสูงกว่าตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ขึ้นไปจำนวน 14 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 7 คน โดยเยาวชนกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ติดต่อกัน 4 สัปดาห์ ครั้งละ 50 นาที

เกี่ยวกับลักษณะทางสังคมและความเชื่อ (The Youth Self-Assessment of Social Characteristics and Beliefs) ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางสังคมและความเชื่อของนักเรียนที่ไม่เคยกระทำผิดกับนักเรียนที่กระทำผิดกฎหมายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University